Dehqon elkasiga dunyo tayanar

ҚИШЛОҚ ҲАЁТИ

Ўзбекистон Республикаси ижтимоий-иқтисодий газетаси

1974 йил 1 январдан чиқа бошлаган

1999 йил 23 февраль. СЕШАНБА, № 11 (5.967). Сотувда эркин нархда

МИННАТДОРЛИК

Шу йил 16 февраль куни Тошкент шаҳрида рўй берган фожиали ҳодисалар муносабати билан менинг номимга кўплаб хорижик давлатларнинг бошлиқлари, халқаро ташкилотлар раҳбарлари, жамоат арбоблари, таниқли фан ва маданият намояндалари, чет эл фирма ва компаниялари вакиллари, минглаб ватандошларимиздан ҳамдардлик туйғулари изҳор этилган мактуб ва телеграммалар келмоқда.

Ўзбекистон бошига тушган мусибатни ўз дарди деб билган, шу оғир дамларда кўнглимизни сўраб, маънавий мадад берган узоқ-яқиндаги барча дўстларимизга халқимиз номидан, қабиҳ ният билан уюштирилган террорчилик хуружи натижасида қурбон бўлган бегуноҳ инсонларнинг ота-оналари, оила аъзолари, ёру биродарлари номидан самимий миннатдорлик билдираман.

Марҳумлар хотираси олдида,уларнинг қариндош-уруғлари олдида яна бир бор бош эгиб, бу машъум фожиадан бениҳоя қайғу ва азият чекаётганимизни изҳор этаман.

Содир бўлган мудҳиш воқеаларга ўз муносабатини ифодалаб, минг-минглаб хат ва телеграммалар, матбуот орқали чиқишларида ёвуз кучларнинг кирдикорларини кескин қоралаган, барчамизни ҳушёр ва сергак бўлишга, истиқлолимизни кўз қорачиғидек асрашга, ҳимоя қилишга, бепарволик, лоқайдлик кайфиятларига йўл қўймасликка, дўсту душманни таниб олишга даъват этиб фикр билдираётган юртдошларимизга, бутун халқимизга яна бир бор таъзим қиламан.

Ўзбекистон Республикаси Президенти
Ислом КАРИМОВ

ҲАМЖИҲАТЛИК ВА ҲУШЁРЛИККА ДАЪВАТ

Президентимиз Ислом Каримов олиб бораётган ички ва ташқи сиёсатни тўла маъқуллаб, уни қўллаб-қувватлаймиз! Ўзбекистон танлаган йўлга ғов солмоқчи бўлган қора ниятли кучларнинг тажовузкорона кирдикорларини қоралаймиз! Мустақиллигимизни янада мустаҳкамлаш, Ўзбекистонни жаҳоннинг ривожланган давлатлари қаторига олиб чиқиш учун халқимизнинг тоғдек таянчи бўлган юртбошимиз теварагига янада мустаҳкамроқ жипслашайлик, ҳар бир жабҳада огоҳ ва ҳамжиҳат бўлайлик. Ана шу руҳ Тошкентда 16 февраль куни ёвуз кучлар томонидан содир этилган фожиали ҳодисалар муносабати билан Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги жамоаси, тармоққа дахлдор илмий-тадқиқот институтлари, ўқув даргоҳлари вакиллари, меҳнат фахрийлари иштирокида ўтказилган йиғилишнинг бошидан охиригача тўла намоён бўлди. Йиғилиш қатнашчилари мамлакатимиз Истиқлол туфайли тобора ривожланиб, тараққий этиб бораётганлигини кўролмайдиган ғаламислар томонидан портлатишлар содир этилганлиги, бунинг орқасида бегуноҳ кишилар шаҳид кетганликларини қаҳр-ғазаб билан тилга олишиб, ўзларининг нафратларини билдирдилар.

Йиғилишни кириш сўзи билан очган ва уни олиб борган қишлоқ ва сув хўжалиги вазири Ислом Бобожонов, сўзга чиққанлар — «Мева-шарбат» илмий-ишлаб чиқариш корпорацияси бош директори, академик Маҳмуд Мирзаев, вазирлик хотин-қизлар қўмитаси раиси Дилшода Расулова, ғўза селекцияси ва уруғчилиги илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси лабораторstandardsия мудири Шукур Ибрагимов, вазирлик чорвачилик мажмуаси раҳбарининг ўринбосари — озуқа етиштириш бошқармаси бошлиғи Юрий Шкрябин, меҳнат фахрийси Камолиддин Муҳиддинов, Тошкент Давлат аграр университети ректори Ҳасан Бўриевлар Президентимиз ва ҳукумат қишлоқ хўжалигини ривожлантириш учун кўрсатаётган ғамхўрликларга амалий ишлар билан жавоб беришга, ҳар бир масалада собитқадамлик кўрсатишга, ёшлар тарбиясига алоҳида эътибор қаратиб, уларни ақидапарастлардан муҳофаза этишга даъват қилдилар. Йиғилишда сўзга чиққан ҳар бир киши мустақилликни мустаҳкамлаш йўлида катта кураш кетаётганлигини, истиқлолимиз душманлари ўйлаганидек, ҳозир халқ аввалгидек оломон эмаслигини, балки ўзининг қатъий сўзига ва дадиллигига эга бўлиб бораётганлигини алоҳида таъкидлаб, барқарорлик ва осойишталикни сақлашга муносиб улуш қўшишга чақирдилар. Йиғилиш иштирокчилари мамлакатимизнинг барча деҳқонлари, чорвадорлари, қишлоқ хўжалигига дахлдор илмий-тадқиқот институтлари, ўқув юртлари, агросаноат мажмуининг барча ходимларига қарата Мурожаатнома қабул қилдилар.

С. АЛИЕВ.

Мамлакатимиз деҳқонлари, қишлоқ хўжалиги соҳаси олимлари, агросаноат мажмуи барча ходимларига

МУРОЖААТНОМА

Азиз юртдошлар!

Мустақил республикамиз пойтахти Тошкентда 16 февраль куни бузғунчи кучлар ва қора ниятли ғаламислар томонидан содир этилган портлатишлар сабабли кўпгина бегуноҳ кишилар шаҳид бўлганлиги ҳамда жароҳатланганлиги ҳақидаги шум хабар нафақат Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги мамлакатлари халқларини, балки бутун дунёнинг тинчликсевар кишиларини қаттиқ ларзага солди. Бу мудҳиш воқеалар ўз истиқлолига эришиб, тобора тараққий этиб бораётган Ўзбекистоннинг ютуқларини, юртбошимиз Ислом Абдуғаниевич Каримов тинчликсевар сиёсат олиб бориб, унинг обрў-эътибори ва нуфузи бутун дунёда ошиб бораётганлигини кўролмайдиган ёвуз кучлар ҳамда ақидапарастларнинг қора ниятини кўрсатди. Президентимиз мустақилликнинг дастлабки кунлариданоқ истиқлол ютуқларини мустаҳкамлаш осон кечмаслигини, турли қарама-қаршиликларга, тинчлик ҳамда барқарорликка таҳдид солувчи кучларга дуч келишимизни қайта-қайта уқтириб, доимо ҳушёр бўлишга, айниқса ёшларни ақидапарастлар уйдирмаларига учиб, уларнинг «тузоғига» тушиб қолишдан асрашга даъват этган эдилар. Юртбошимизнинг огоҳлантиришлари асосли эканлиги маълум бўлди.

Қора кучлар ўзларининг қўпорувчилик ишлари билан халқимизнинг осойишталигига раҳна солиб, одамларимизни қўрқитмоқчи бўлдилар. Лекин улар ўзларининг шум ниятларига ҳеч қачон етолмайдилар. Президентимиз машъум воқеа содир бўлган жойга ўша заҳоти етиб бориб, энг аввало одамларни ваҳимага тушмасликка, осойишталик сақлашга, жипслашишга даъват этдилар. Шу билан бирга жиноятчиларнинг жирканч хатти-ҳаракатларини фош этиш юзасидан шошилинч топшириқлар бериб, уларнинг қилмишлари жазосиз қолмаслигини халққа маълум қилдилар.

Биз — Тошкентда 16 февраль куни содир этилган фожиали воқеалар муносабати билан ўтказилган йиғин иштирокчилари мустақил мамлакатимизнинг барча деҳқонлари, чорвадорлари, қишлоқ хўжалигига дахлдор олимлар, мутахассислар, агросаноат мажмуи ходимларига мурожаат этар эканмиз, Президентимиз, ҳукуматимиз теварагига янада мустаҳкам жипслашишга, истиқлол ютуқларини сақлаб қолиш ва кўпайтириш учун белгиланган улуғвор вазифаларни бажаришга, доимо огоҳ ва ҳушёр бўлишга чақирамиз. Ўзининг ғоят кенг миқёсли ишлари ва салоҳияти билан жаҳон ҳамжамиятининг чуқур ҳурмат-эътиборига ва эътирофига сазовор бўлаётган Президентимизга бўлган садоқатимизни ўзимизнинг амалий ишларимизда намоён этайлик. Ислом Абдуғаниевич Каримов Ўзбекистоннинг биринчи раҳбари бўлган дастлабки кунларданоқ қишлоқ меҳнаткашлари ҳақида тинмай ғамхўрлик кўрсатиб келаяптилар. Дастлабки пайтларда деҳқон оилаларига ризқ-рўз етиштириш ва уй-жой қуриш учун қўшимча ерлар ажратилган, меҳнаткашларни ижтимоий жиҳатдан муҳофаза этиш юзасидан кўплаб чора-тадбирлар кўрилган бўлса, кейинги йилларда қишлоқ хўжалигида иқтисодийислоҳотлар изчил амалга оширилмоқда. Хўжаликларнинг қарзлари кечиб юборилганлиги ёки узоқроқ муддатга кечиктирилганлиги, давлат буюртмаси миқдори йилма-йил, босқичма-босқич камайтириб борилганлиги ва бошқа тадбирлар қишлоқ хўжалиги ривожланиши учун кўрсатилаётган ғамхўрликлар сирасига киради. Куни кеча юртбошимиз пахта, ғалла етиштирувчиларни ўз вақтида маблағ билан таъминлаб туриш мақсадида республика Молия вазирлиги тизимида муҳим тадбирлар кўрилаётганлигини маълум қилиб, барча деҳқонларни ғоят мамнун этдилар.

Жаҳондаги ҳеч бир мамлакатда истиқлолга эришиш, мустақилликни мустаҳкамлаш осон кечмаган. Ҳурлик ташқи ва ички ғаламисларнинг хуружига дуч келиб туради. Бу таҳдидларга қарши ўзимизнинг жипслигимиз, аҳиллигимиз, дадил саъй-ҳаракатларимиз билан жавоб беришимиз зарур. Мустақил Ўзбекистон ўзининг доно ва мард йўлбошчиси Ислом Абдуғаниевич Каримов раҳнамолигида танлаган одил ҳамда тараққиёт йўлидан ҳеч қачон қайтмайди. Бутун дунёнинг тараққийпарвар кучлари қўллаб-қувватлаётган ана шу йўлимиздан бизни ҳеч қандай куч қайтаролмайди.

16 февраль куни Тошкентда юз берган фожиали ҳодисаларга бағишланиб, Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги жамоаси, тармоқ олимлари ва меҳнат фахрийлари иштирокида ўтказилган йиғилиш қатнашчилари.

Оққўрғон туманидаги «Оққўрғон» ширкатлар уюшмаси ишчилари ҳозиргача баҳорги экиш учун зарур бўлган барча техника воситалари ва механизмларни сифатли таъмирдан чиқаришди. Ишга шай қилиб қўйилган тракторлар тайёргарлик чизиғига келтириб қўйилмоқда. Моҳир механизатор Ристой Мамадалиев ўзига бириктилган тракторни муддатидан олди таъмирлади.

СУРАТЛАРДА: 1. Техника жиловкори Ристой Мамадалиев. 2. Таъмирланган тракторлар сифат кўригидан ўтказилмоқда.

Ҳусанбой АВВАЛОВ олган суратлар.

ЧИГИТНИ ПЛЁНКА ОСТИГА ЭКИШГА БАҒИШЛАБ

Жиззах вилояти пахтакорлари бу йил 10 минг гектар майдонга чигитни плёнка остига экишни режалаштирган. Ўтган йилларда вилоятнинг айниқса Зарбдор, Зафаробод ва Пахтакор туманлари пахтакорлари бу усулнинг самарали эканлигига ўз тажрибаларида ишонч ҳосил қилдилар. Масалан, Зарбдор туманидаги «Шарқ юлдузи» ижара ширкатлар бирлашмасида гектар бошига одатдагига нисбатан ўртача 7 центнер кўп ҳосил йиғиштириб олинди.

Шу боис мазкур хўжаликда бу йил вилоятда чигитни плёнка остига экишга бағишланган кўргазмали семинар-кенгаш бўлиб ўтди. Туман ҳокимлари, қишлоқ ва сув хўжалиги бошқармаларининг бошлиқлари, МТП ва хўжаликлар раҳбарлари плёнка остида пахта етиштириш тажрибаси билан танишдилар. Шу мақсадда ишлатиладиган сеялкалар иш жараёнини кўздан кечирдилар.

Кенгашда вилоят ҳокими Ш. Мирзиёев сўзга чиқиб, бу йил баҳор эрта келиши кутилаётгани туфайли чигитни қисқа муддатда сифатли экиб олишга эришиш масалаларига тўхталди.

Йўлчи ЖЎРА,
ЎзА мухбири

МОЛИЯ ХОДИМЛАРИНИНГ ВАЗИФАЛАРИ

Шу йил 20 февралда Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳайъатининг кенгайтирилган мажлиси бўлди. Мажлисга вилоят, туман ва шаҳар молия органлари ҳамда назорат-тафтиш бош бошқармасининг тегишли бўлинмалари раҳбарлари таклиф этилди. Унда Ўзбекистон молия органларининг 1998 йилдаги фаолияти якунлари ва Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг шу йил 16 феврал куни Вазирлар Маҳкамасининг 1998 йилдаги ижтимоий-иқтисодий ривожланиш якунлари ҳамда 1999 йилда иқтисодий ислоҳотларни чуқурлаштиришнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган мажлисида сўзлаган нутқидан келиб чиқадиган вазифалари кўриб чиқилди.

Ўзбекистон Республикаси молия вазири Р. Азимов маърузасида ва мажлис иштирокчиларининг нутқларида 1998 йил мамлакат молия тизимини мустаҳкамлаш йили бўлгани таъкидланди. Давлат бюджети даромадлар ва харажатлар бўйича бажарилди. Камомад белгиланган кўрсаткичлардан ошмади. Иқтисодиётнинг асосий тармоқлари барқарор ривожланди. «Оила йили» дастурини маблағ билан таъминлашга доир тадбирлар бажарилди.

Шу билан бир вақтда Президент Ислом Каримов томонидан қўйилган талаблар ва белгилаб берилган устуворликлар асосида 1999 йилда молия органлари тизими олдида турган вазифалар тўғрисида гапирилганда, молия органлари фаолиятининг иш услубларини тубдан такомиллаштириш зарурлиги айтилди.

Ҳайъат мажлисида молия органларининг 1999 йил учун қуйидаги асосий устувор вазифалари белгилаб олинди:

1. Бюджетдан ажратмалар, жумладан иш ҳақи, нафақалар, стипендияларни ўз вақтида тўлаш, шунингдек, бюджетда кўзда тутилган барча ижтимоий дастурларни, хусусан соғлиқни сақлаш, қишлоқ аҳолисини ичимлик сув ва табиий газ билан таъминлаш дастурларини ва бошқа ижтимоий муҳофаза чора-тадбирларини тўла-тўкис молиялаштириш ҳисобидан аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш юзасидан режалаштирилган барча тадбирларни сўзсиз бажариш.

Шу муносабат билан аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш тадбирлари аниқ мақсадга қаратилишини таъминлаш учун молия органларининг маҳаллий ўзини-ўзи бошқариш органлари, биринчи навбатда маҳалла қўмиталари билан янада мустаҳкам ҳамкорлик қилиши зарурлиги таъкидланди.

2. Барча босқичларда бюджет интизомини мустаҳкамлаш, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1999 йил 11 февралдаги «Бюджет интизомига риоя этиш устидан назоратни кучайтиришга доир чора-тадбирлар тўғрисида»ги қарори бюджет интизоми бузилишига қарши муросасиз курашни кучайтириш учун барча зарур шарт-шароитни яратиб бергани айтиб ўтилди.

Шу муносабат билан молия органлари ҳамда назорат-тафтиш Бош бошқармаси бюджет харажатларининг сўзсиз бажарилишини таъминлаши, ҳар қандай босқичда бюджет интизоми бузилишига қатъий чек қўйиши лозим.

3. Даромадларни ва солиқ тушумлари йиғими тўлалигини прогноз қилиш ишида солиқ органлари билан ҳамкорлик қилиш ва бу ишда қаттиқ назорат ўрнатиш.

Шу муносабат билан бюджет харажатларини режалаштиришнинг меъёрий усулини тайёрлаш ва унга босқичма-босқич ўтиш чора-тадбирлари белгиланди.

4. Етиштириладиган қишлоқ хўжалик маҳсулотлари учун молия вазирлиги ҳузурида янгидан ташкил этилган «Давлат эҳтиёжлари учун етиштириладиган қишлоқ хўжалик маҳсулотлари учун ҳисоб-китоб қилиш фонди» орқали бўнаклар ва ҳисоб-китобларни ўз вақтида маблағ билан таъминлаш.

5. Давлат мулкини хусусийлаштириш жараёнида бу мол-мулкни самарали сотиш ва давлат корхоналарини хусусийлаштиришдан ҳамда хусусийлаштирилган корхоналар акцияларининг давлат улуши бўйича дивидентларидан бюджетга даромадлар тўла-тўкис тушишини таъминлашни назарда тутиб, молия органларининг мавқеини ошириш.

6. Вино-арақ ишлаб чиқарувчи корхоналарда, ёғ-мой комбинатларида, ун комбинатларида ва нефт базаларида акциз солиғи тўла тушумини таъминлаш, шунингдек маҳсулот ишлаб чиқариш ва уни сотиш чоғида тартиб бузилишининг олдини олиш мақсадида Молия вазирлиги молия инспекторлари ишини тубдан такомиллаштириш.

7. Инвестиция дастурларини амалга ошириш ҳамда академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежларини қуриш дастурини молиялаштиришни сўзсиз бажариш жараёнига молия органларини фаол жалб этиш.

8. Аёллар йили деб эълон қилинган 1999 йил доирасида қабул қилинган дастурларни маблағ билан тўла-тўкис таъминлаш.

Шунингдек ҳайъат мажлисида молия органлари тизимини ташкилий жиҳатдан ривожлантириш масалаларига алоҳида эътибор берилди ва қуйидаги чора-тадбирлар белгиланди:

— Банклараро минтақа ўқув макразида, банк-молия академиясида, шунингдек, етакчи хорижий молия институтлари ва ўқув юртларида молия органлари тизими ходимларини оммавий равишда тайёрлаш ва қайта тайёрлаш;

— Молия вазирлиги ахборот-ҳисоблаш марказини қайта ташкил этиш асосида маълумотларни компьютерда ишлаш ва умумлаштириш республика ахборот тизимини барпо этиш;

— Мамлакат молия соҳасини ривожлантириш муаммолари бўйича таҳлил, фаразлаш ва тадқиқот маркази сифатида молия ва нарх илмий-тадқиқот институтининг мавқеини кучайтириш;

— Молия органлари тизимининг, айниқса туман бўғинининг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш.

Мажлис иштирокчилари молия органлари тизимининг ходимлари 1999 йилдаги вазифаларнинг муҳимлигини тўла тушуниб, тизим зиммасига қўйилган вазифалар бажарилишини таъминлаш учун зўр ғайрат билан меҳнат қиладилар, деб ишонч билдирдилар.

(ЎзА).

СЕНИ ОЛОЛМАЙДИ ҲЕЧ ҚАНДАЙ ҒАНИМ!

(16 февраль куни Тошкентда юз берган воқеалар таъсирида)

Гўзал Ўзбекистон сенсан Ватаним,
Сени ололмайди ҳеч қандай ғаним.
Бепоён бағрингда улғайди таним,
Озодлик байроғин асрашим тайин.

Мустақил юртимсан, буюк юртимсан,
Чаманлар, боғларга тўлиқ юртимсан,
Муҳаббати, меҳри бўлиқ юртимсан,
Сени ололмайди ҳеч қандай ғаним.

Юртбошинг, элбошинг сенга парвона,
Жасур ўғлонларинг кучли мардона,
Латофатда танҳо ўзинг жаҳона,
Сени ололмайди ҳеч қандай ғаним,

Элим деб, юртим деб ёниб яшайман,
Тупроғинг кўзимга суртиб яшайман,
Ардоқлайман номинг, суйиб яшайман,
Сени ололмайди ҳеч қандай ғаним.

Келажагим ўзинг, иймоним ўзинг,
Инсоний ғурурим, виждоним ўзинг,
Қалбимдан жой олган Исломим ўзинг,
Сени ололмайди ҳеч қандай ғаним!

Раъно СОЛИЕВА,
миллий рақс ва хореография Олий мактаби ўқитувчиси.
1999 йил, 20 февраль.

ОСОЙИШТАЛИГИМИЗГА РАҲНА СОЛИШОЛМАЙДИ

16 февраль куни Тошкент шаҳрида мустақил юртимиз душманлари томонидан содир этилган қўпорувчилик ҳаракатини қаттиқ қоралаймиз. Биз ишонамизки, давлатимиз равнақи йўлида олиб борилаётган сиёсат албатта ғалаба қилади. Ўзбекистонда Президент аллақачон барқарорлик, адолат рамзига айланиб бўлган. Биз туман фермер хўжаликлари юртимизнинг гуллаб-яшнаши учун ўзимизнинг бор куч-ғайратимизни, маҳоратимизни, меҳнатимизни янада жипслашган ҳолда давом эттирамиз. Негаки, шу мустақиллик туфайли фермер бўлдик, мулкка эга бўлдик. Биз террорчилар тажовузини янги мулкдорларга нисбатан ҳам хуруж сифатида тушунамиз.

Абдуолим МАМАРАҲИМОВ,
Арнасой туманидаги «Миршкор» фермер хўжалиги раиси.

* * *

Инсоният тарихида ўтиш даврида халқ йўлига тўғон бўлган кимсалар учраши табиий бўлиб, улар кўпчилик эришган ютуқдан куюниб, муваффақиятсизликдан суюнадилар. Мақсадларига етишолмай, кўзларидан ёш ўрнига қон оқади. Юрт чиройига айланган энг кўркам жойларга зарар келтирадилар, ўз ота-она ва болаларининг юрагини қонга белайдилар. Душманларимиз кўрдики, ожизликлари фош бўлди. Ёш авлодни ўзларига оғдиришолмади. Ниҳоят куч ишлатишдан бошқа йўл топишолмади. Лекин барибир адолат ғалаба қилади. Юртбошимизнинг мардлиги ва тантилигига бутун дунё тан берди. Белни маҳкам боғлаб бошланган эзгу ишларни давом эттираверсинлар. Халқ учун дадил раҳбар, обод-озод Ватан керак.

Рўзимаҳмат КАРИМОВ,
Сурхондарё вилояти, Музрабод тумани, Амир Темур кўчаси, 18/1-уй, 70 ёшли пенсионер, ҳозирда деҳқон хўжалиги ишчиси.

ИККИ ТОМОН УЧУН МАНФААТЛИ

Агросаноат мажмуининг муҳим тармоқлари: «АГРОКИМЁТАЪМИНОТ»

Юртимиз азалдан жаннатмакон ўлкалиги билан машҳур. Деҳқончиликда ўзига хос мактаб яралганлиги ва ишбилармонликда бой тажрибалар тўпланганликдан бўлса керак, тупроғини зарга, миришкорини эса заргарга қиёслашади. Айниқса, истиқлол эпкинлари туфайли агросаноат мажмуида тадбиркорлик янада ривожланаяпти. Бухоро вилояти миришкорлари ҳам соҳа ҳадисини олганлардан. Давлатга сифатли маҳсулот сотишда ва эл дастурхонини тўкинчилик манбаига айлантиришда, иқтисодиётимизни мустаҳкамлашда ўзига хос ўринга эга.

Қишлоқ хўжалигининг барча турларидан мўл-кўл маҳсулот етиштиришда «Агрокимётаъминот»нинг қандай ҳиссаси бўлаяпти? Қолаверса, бугун ана шу тармоқнинг деҳқон билан ҳамкорлиги қандай натижалар бераяпти?

Халқимизда — ерга хиёнат қилмасанг у сени алдамайди, деган ибора бор. Маълумки, кейинги йилларда табиатнинг бирмунча ўзгарганлиги экин майдонларига ҳам таъсир этмай қолмаяпти. Унумдорликни оширишда ерларимиз фақат алмашлаб экишдан ташқари маҳаллий ва минерал ўғитларга тўйинишга муҳтож. Бу эса «Агрокимётаъминот» мажмуидагилар олдига катта масъулият юкламоқда.

Аввало тармоқ ҳақида икки оғиз сўз. Илгарилари ҳам у миришкор манфаати йўлида хизмат қилиб келган. Бироқ эски йўналишда иш юритиш бугунги кун деҳқони талабини қондира олмаслигини даврнинг ўзи кўрсатди. Айни пайтда республика «Ўзагрокимётаъминот» давлат ҳиссадорлик бирлашмаси ташкил этилиб, унинг барча вилоятларда деҳқоннинг ишончли ҳамкори бўла оладиган, уни қўллаб-қувватлайдиган тармоқлари мавжуд.

Асосий мавзу ҳамкорлик хусусида бораркан, мана бу масалага эътибор қаратмоқчимиз. Вилоятдаги экин майдонлари ғалла ва пахтачиликка мўлжалланган бўлса-да, бироқ тупроғи, кўп меҳнатталаб, унинг таркиби шўрхок, қумлоқлиги билан бошқа воҳаларга нисбатан катта фарқ қилади. Шу боис, вилоят «Агрокимётаъминот» ҳиссадорлик жамияти мутасаддилари ҳамда хўжаликларнинг раҳбарлари ҳамкорликда иш кўриб, ўтган хўжалик йилидан бошлаб шудгорлаш даврида экин майдонларини кўпроқ минерал ўғитлар билан эмас, балки маҳаллий ўғитга тўйинтириш тажрибасини синаб кўрдилар.

Жойларда бўлиб, миришкор ва мутахассислар билан фикрлашганимизда улар ҳамкорлик самараси юқори натижа берганлигини таъкидлашди. Масалан, ғаллачиликда аввалги йилларга нисбатан ҳосилдорлик ўртача 6 фоизга ўсганлиги, пахтачиликда ҳам худди шундай натижага эришилганлиги қайд этилди. Муҳими, экин майдонларининг ҳолати анча ўзгарди. Бу борадаги ортиқча сарф-харажатлар қарийб ўттиз фоизга қисқарди. Эндиликда бу усул вилоятнинг барча хўжаликларида қўлланиб келинаяпти. Шунингдек, «Агрокимётаъминот» ҳиссадорлик жамиятининг ташаббуси билан ҳар бир хўжаликда компос тайёрлаш ва минерал ўғит қаторида ерга баббаравар маҳаллий ўғит сочиш асосий мезонга айлантирилди.

Яна бир жиҳати, «Агрокимётаъминот» ҳиссадорлик жамиятида фаолият кўрсатаётган мутахассислар тендер йўли билан ихтисослаштирилган. Улар деҳқонга фақат назарий мадад беришдан воз кечиб, ҳар бир хўжаликни ўз соҳасидан келиб чиқиб, оталиққа олган. Бу биринчи галда маҳаллий ва минерал ўғитлардан тежамкорликка эришишда ва ортиқча чиқимга йўл қўймасликка имкон бермоқда.

Бир-бирини қўллаб-қувватлаш ҳамда ҳамжиҳатликда иш кўрилганлиги боис, мўлжалдаги 60 минг гектар майдонга кузги ғалла экилди. Айни кунларда унинг ривожи яхши. Икки бор суғорилиб, керакли миқдордаги азотли, фосфорли ўғитларга тўйинтирилган.

Юртимиз аграр соҳага кенг ихтисослашган, тармоқдан етиштирилаётган маҳсулотлар иқтисодиётимиз учун қанчалик зарур эканлигини ҳис этган ҳиссадорлик жамияти аъзолари эндиликда ҳар жиҳатдан деҳқонга мададкор бўлишга йўналтирилган истиқболли режага эга. Ана шунга кўра, далага ўғит ташиб чиқариш, базалардан ўз вақтида ўғитни етказиб бериш борасида ҳам жамият имкон қадар хўжаликларнинг асосий таянчларидан бирига айланганлиги янада қувончли.

Шулар қаторида миришкорлар ҳамкорларидан моддий жиҳатдан манфаатдор. Яъни ҳиссадорлик жамияти чиқарган акциялари бугун деҳқон қўлига етиб борган. Жамиятнинг йиллик даромадида уларнинг ҳам маълум миқдорда улуши бор.

Бунда, айниқса, туманлараро ихтисослашган Лоша «Агрокимётаъминот» ҳиссадорлик жамияти бой тажрибага эга. Унинг таркибий тузилмаси ва йўналиши шундай: минерал ўғитларни сақлаш, жойларга етказиб бериш ҳамда таъминотни барқарорлаштиришда республикада ҳар томонлама ихтисослашган база ҳисобланади. Зеро, тармоқда қилинаётган янгиликлар, тажрибалар ва уни оммалаштириш борасидаги республика семинар-кенгашларини ўтказишда айнан мана шу жойнинг танланганлиги ҳам бежиз эмас.

Ҳозирги кунда ана шу жамият истиқболли шартнома асосида 82 та хўжалик — Бухоро, Когон, Пешку каби туманлар билан ҳамкорлик қилиб келади.

— Лоша «Агрокимётаъминот» ҳиссадорлик жамияти аъзоларининг асосий мақсадлари хўжаликларга минерал ўғит етказиб бериш қаторида улар билан келажакка мўлжалланган дастур асосида иш олиб боришдан иборат, — дейди жамият раиси Баҳо Аслонов. — Кейинги пайтда айрим хўжаликларнинг олаётган даромадидан қилаётган сарф-харажати ортиб кетаяпти ва бу харажатларнинг катта қисми минерал ўғитга тўғри келаяпти. Хўш, нега шундай, деган савол туғилиши табиий.

Бунинг сабабларидан бири узоқ вақт тармоқ мутасаддилари заводлардан ўғитни олиб келгач, тўғридан-тўғри миришкорнинг ихтиёрига бериб қўйди. Қайси экинга қанча миқдорда ўғит бериш керак, бу ва шунга ўхшаш долзарб масала эътибордан четда қолди. Мана шундай ўзибўларчиликка чек қўйдик. Жамиятимиз билан шартнома асосида иш кўраётган ҳар бир хўжаликнинг экин майдони, тури хусусида қўлимизда алоҳида карта мавжуд. Шунингдек, ҳар бир майдоннинг ҳолати ҳам ана шу карталарга киритилган. Бу усул ўғитлардан тежаб-тергаб фойдаланишнинг муҳим омилидир.

Тўғриси, дастлаб бундай иш юритишимизга кўнмаганлар ҳам бўлди. Лекин вақт ҳакам, дейишади-ку. Хўжаликлар билан ҳамкорликда танлаган усулимиз самараси зое кетмаётганлиги дастлабки ойлардаёқ кўрина бошлади. Шулар қаторида тасаррруфимизда 46 та турли русумдаги техникалар бор. Хўжаликлар минерал ўғитларни ташиб олишда улардан фойдаланаяпти.

Жамият саъй-ҳаракати билан барча хўжаликларда махсус жой тайёрланиб, қишки мавсумда маҳаллий ўғит ташиб чиқарилди. Ўғит талон-тарожлигига йўл қўймаслик мақсадида деҳқон ва фермер хўжаликлари учун жойларда савдо шохобчалари ташкил этилган бўлиб, ҳам одамларга қулайлик яратилди, ҳам даромад манбаининг ортишига имкон туғилди.

Дарвоқе, ўтган йили Лоша «Агрокимётаъминот» ҳиссадорлик жамияти ҳар бири 210 сўм қийматга эга бўлган 8899 дона акцияни эркин савдога чиқарганди. Ана шу акцияларнинг бир қисмини ҳамкорлар ҳам сотиб олган. Хомчўтларга қараганда, жамиятнинг йиллик даромади чакки эмас.

Умуман, вилоят «Агрокимётаъминот» ҳиссадорлик жамияти ва жойлардаги бўлимларининг жорий хўжалик йили иш режалари кенг кўламли. Олдига қўйган мақсади эса ягона — миришкор билан ҳамкорликни янада ривожлантириш, ердан оқилона фойдаланиш.

Абдусами ҲАҚБЕРДИЕВ,
«Қишлоқ ҳаёти» мухбири.

АЁЛЛАР ЙИЛИГА МУНОСИБ ТУҲФА

Президентимиз томонидан Аёллар йили деб эълон қилинган жорий йилда Пискент тумани хотин-қизлари ўзларининг янги газетасига эга бўлдилар. «Музайяна» номи билан нашр этила бошлаган рўзноманинг илк сони ўқувчилар қўлига бориб етди. Газетага туман хотин-қизлар қўмитаси муассислик қилмоқда. Унинг дастлабки сонидаги мақолалар Тошкент вилоят ҳокими муовини, вилоят хотин-қизлар қўмитаси раиси Сайёра Хўжаеванинг «Қадаминг қутлуғ бўлсин, «Музайяна» сарлавҳали табриги билан бошланади. Унда газета келажакда туман хотин-қизлари манфаатини ҳимоя қилувчи кўзгу бўлиб қолиши ҳақида илиқ фикрлар бор.

Тадбиркор аёллар, тўйлар ва урф-одатлар ҳақидаги мақолалар ҳам ўқимишли чиққан. «Синчиков олим, завқли шоира» номли мақолада эса филология фанлари доктори Маҳбуба Қодирова пискентлик фольклоршунос олима, ажойиб инсон, марҳум Музайяна Алавиянинг ижодий фаолиятига батафсил тўхталган. Шунингдек юз ёшни қаршилаган момолар, ёш санъаткорлар тўғрисидаги мақолалар, ҳазил-мутойибалар ҳам газетанинг ўқимишли чиқишини таъминлаган.

И. ТОШЕВ.

Жўшқин ҳаёт нафаси

Тўрақўрғон туманидаги «Шарқ юлдузи» жамоа хўжалиги механизатори Маҳмуджон Расулов қарийб чорак асрдирки, ўз касбини эъзозлаб келяпти. У транспорт тракторини бошқариб, йил давомида барча юмушларда иштирок этади. Айни пайтда Расулов хўжаликда чорва қишловининг муваффақиятли ўтишида ҳам фаол қатнашмоқда.

СУРАТДА: моҳир тракторчи Маҳмуджон Расулов.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ олган сурат.

ИЛМ-ФАН БУ ИШДА ФАОЛМИ?

Ерни боқсанг, ер сени боқади

Ер — халқнинг, давлатнинг энг катта бойлиги. Ризқ-рўзимиз манбаи, биздан кейин қоладиган авлодларимиз давомийлиги, мамлакатимиз қудрат таянчи ҳам Она ердир. Шу билан бирга республикамиз мустақиллигини мустаҳкамлаш, унинг иқтисодий салоҳиятини ошириш, кучли ривожланган давлатлар қаторига олиб чиқишнинг энг муҳим омилларидан бири мавжуд ер ресурсларидан самарали фойдаланиш, тупроқ унумдорлигини сақлаш, ошириш ва қайта тиклашдир.

Ўзбекистонмиз истиқлолга эришган дастлабки кунларданоқ юртбошимиз ва ҳукуматимиз заминга бўлган муносабатни кучайтиришга алоҳида эътибор бериб келмоқда. Бу Президентимизнинг махсус фармонлари ҳамда Вазирлар Маҳкамаси қарорларида аниқ-равшан ифодасини топаяпти. Ушбу ҳужжатлар асосида амалга оширилаётган ишлар, келгусида режалаштирилган вазифалар хусусида фикрлашиш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Ер ресурслари давлат қўмитаси Тупроқшунослик ва агрокимё илмгоҳининг олимлари билан суҳбатлашдик. Унда илмий ишлар бўйича директор ўринбосари, биология фанлари доктори Рамазон ҚЎЗИЕВ, профессор, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби Ориф КОМИЛОВ, қишлоқ хўжалик фанлари доктори Туроб ҲОЖИЕВ иштирок этдилар.

— Айниқса, 1998 йилда қабул қилинган «Ер кодекси», «Қишлоқ хўжалик кооперативлари ширкат хўжаликлири тўғрисида», «Фермер хўжалиги тўғрисида», «Деҳқон хўжалиги тўғрисида»ги қонунлар муҳим тарихий аҳамият касб этади, — деб сўз бошлади Рамазон Қўзиевич. — Ушбу қонунлар мажмуасида ерга оид муносабатларни ҳал этиш, ягона давлат сиёсатини юргизиш, унга эгалик қилиш, асраб-авайлаш, ҳосилдорликни оширишдан манфаатдорлик ва бошқа масалаларни ойдинлаштирувчи ҳуқуқий асосларни яратиб берилди. Эндиги асосий вазифа шу ҳаётбахш қонунларнинг амалда ҳаракат қилишини, устиворлигини таъминлашдир. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1998 йил 24 июлдаги «Ўзбекистон Республикаси Ер ресурслари давлат қўмитасини ташкил этиш тўғрисида»ги Фармонига биноан янги структуравий тузилма ташкил этилди. Унинг асосий вазифаси соҳага оид қонун ва ҳукумат қарорларининг амалда ҳаракат қилишини таъминлаш, ерга нисбатан ягона давлат сиёсатини юритишга қаратилгандир.

Савол: Шу фармондан келиб чиқиб илмгоҳ жамоаси дастлаб қайси тадбирларни амалга оширди? Галдаги режалар ва муаммолар хусусида ҳам тўхталсангиз.

Р. Қўзиев: Фармонда, хусусан, тупроқшунослар зиммасига ҳам кўп юмушлар юклатилган. Масалан, тупроқ унумдорлигини сақлаш, ошириш ва қайта тиклаш, унинг баҳоси, шунингдек, ер фондидан оқилона фойдаланишни ташкил этиш учун миллий дастур ишлаб чиқиш ва уни тадбиқ этиш йўлида тадқиқотлар ўтказиш шулар жумласидандир. Ўтган йили бу борада бир қанча ишлар амалга оширилди. Жумладан, биз миллий дастурни яратишга оид ўз таклиф ва мулоҳазаларимизни Ер ресурслари давлат қўмитасига топширдик.

Энг долзарб муаммо эса, бу — ерларни баҳолашдир. Шуни таъкидлаш лозимки, уни ҳал этишда муҳтарам Президентимиз ва ҳукуматимиз алоҳида ғамхўрлик кўрсатишяпти. Вазирлар Маҳкамасининг бултур 26 декабрда қабул қилган қарорида республикамиздаги экин майдонларининг балл бонитетларини аниқлаб чиқиш 1999 йил охиригача тугалланиши лозимлиги кўрсатилган. Бунинг аҳамияти жуда катта. Чунки қишлоқ хўжалигини тубдан ислоҳ қилишнинг муҳим шартларидан бири мамлакатда Ер кадастрини ишлаб чиқиш ва бонитет балларини илмий асосда тўғри белгилашдир. Мақсад республика бўйича тупроқнинг бугунги кундаги экологик-мелиоратив ҳолатини илмий асосда ўрганиш, уни ҳар томонлама чуқур таҳлил қилишдир. Шу асосда ҳудудларни тупроқ-иқлим шароитига қараб зоналарга бўлиш, ер ва тупроқ ҳолати ўта ёмон бўлган жойларда деҳқончилик қилаётган хўжаликларга ёрдам кўрсатиш чора-тадбирларини белгилашдир.

Ўрни келганда шуни қайд этиш даркор, баъзи жойларда тупроқ балл бонитетини аниқлаш фақат ер солиғи миқдорини белгилаш, деб тушунишади. Бу бир томондан тўғри. Лекин ундан кутилган пировард мақсад ерни соғломлаштириш, унумдорлигини сақлаш ва оширишга қаратилган тадбирларни белгилаш эканини ҳам назарда тутмоқ керак. Иккинчидан, ердан фойдаланувчилар меҳнат фаолияти давомида замин ҳосилдорлигини камайтирмаслиги, бордию шунга йўл қўйса, қонун олдида жавоб бериши ҳам биз юқорида тилга олган Миллий дастурда ўз аксини топмоғи жоиз.

Тупроқни сифат жиҳатдан баҳолаш ўта масъулиятли иш. Бунинг учун бизга услубий қўлланмалар зарур. Аммо шу пайтгача мавжуд бўлган қўлланмалар баъзи бир камчиликлардан ҳоли эмас эди. Шуни назарда тутиб, ўтган йили илмгоҳимиз жамоаси «Ўздаверлойиҳа» институти ва бошқа бир қанча ташкилотларнинг шу соҳадаги етакчи мутахассислари билан биргаликда такомиллаштирилган услубий қўлланма яратишди. Тупроқни баҳолаш ишлари эндиликда ягона услубиёт асосида олиб борилади.

Савол: Маълумки, юртимизда деҳқончилик қадимдан тараққий этган. Экин майдонларидан мўл ҳосил, баракали даромад олинган. Аммо охирги 30—40 йилда аҳвол ўзгарди. Ер дармонсизланди, шўрланиши кучайди. Кўп жойда бободеҳқон қанча астойдил ҳаракат қилмасин, кўзлаган ҳосилини ололмаяпти. Бунинг туб сабаблари нимада, деб ўйлайсиз?

О. Комилов: Кўпларни жиддий ташвишлантираётган гапни айтдингиз. Биламизки, ҳар бир мамлакатнинг энг асосий, бош миллий бойлиги ери ҳисобланади. Айниқса, суғориладиган, инсонга ризқ-насиба ундирадиган ерларидир. Ҳатто газ, нефть, кўмир, мис, олтин маъданлари жойлашган ҳудудларидан ҳам азиз ва қадрлидир. Чунки халқнинг битмас-туганмас хазинаси шу экин майдонлари ҳособланади. Ер куррасининг барча қурғоқчилик минтақаларида бўлгандек, ватанимизнинг суғориладиган далаларида бир табиий офат мавжуд. Бу тупроқнинг шўрланиш ҳодисасидир. Сўнгги маълумотларга қараганда, мамлакатимиздаги суғориладиган экинзорлар қарийб уч ярим миллион гектарни ташкил этади. Шундан 1.754,1 минг гектари ҳар хил даражада шўрланган тупроқдан иборат. Жумладан, кучсиз шўрлангани 960,8 минг гектар, ўртачаси 546,5 минг гектар, кучли шўрлангани 246,8 минг гектар ҳисобланади.

Шўрланиш меъёри ортгани сайин ерларнинг самара ва унумдорлиги пасаявериши яхши аён. Бунда агротехника тадбирлари қандай бажарилганлигининг ҳам таъсири бўлади. Бинобарин, кучсиз шўрланган ерларда самарали унумдорлик 15—25 фоизга, ўртача шўрланган майдонларда бу кўрсаткич 30—45, кучли шўрланган далаларда 50—65 фоизга камайиши аниқланган. Ҳосилдорлик ҳам ўз-ўзидан шунча миқдорда тушаверади. Шунинг учун ҳам касбим, ризқим деҳқончиликдан деган инсон борки, ернинг мелиоратив ҳолатини муттасил яхшилаб бориши даркор. Айниқса, Қорақалпоқистон Республикаси, Хоразм, Бухоро. Навоий, Сирдарё ва Жиззах вилоятлари деҳқонлари бунга жиддий аҳамият беришлари зарур. Чунки, ушбу минтақалардаги суғориладиган майдонларнинг қарийб ҳаммаси шўрланишга мойил. Шунингдек, Қашқадарё ва Сурхондарё вилоятларида кейинги 20—30 йилда ўзлаштирилган ерларда ҳам вазият шўрга қарши мунтазам кураш олиб боришни тақозо этаётир.

Р. Қўзиев: Тупроқ унумдорлиги пасайишининг асосий сабабларидан яна бири эрозияга учраши, зичланиши, ундаги озуқа моддаларининг кескин камайишидир. Бундай нохуш ҳоллар одатда ердан бир томонлама, қандай бўлмасин кўпроқ ҳосил олишга интилиш, унумдорликни сақлашга эътибор бермасликдан вужудга келади. Ҳўш, қандай йўл тутсак тупроқ унумдорлиги сақлаб қолинади? Унинг шартлари нимада? Аввало шуни айтиш керакки, ҳосил йиғиштириб олинаётганда унинг танаси билан бирга чиқиб кетадиган озуқа моддаларининг ўрнини тўлдириш масаласини ҳал этиш даркор. Бу ҳар йили такрорланадиган азот, фосфор, калий каби минерал ўғитларни ерга солиш билан ўрни тўлмайди. Негаки, ўсимлик ўсиш жараёнида 70 дан ортиқ элементларни ўзлаштиради. Қолган моддалар ўрнини тўлдириш тупроқ умумдорлигини сақлаш ва ошириш мақсадида институтимизда гўнг, саноат ва шаҳар чиқиндилари, дарё ва кўл ётқизиқлари, шунингдек, мамлакатимизда заҳираси жуда катта бўлган табиий маъданлардан компост тайёрлаш технологиялари устида иш олиб борилмоқда.

Қишлоқ хўжалик экинларини ерларнинг экологик, мелиоратив ҳолатини, сув билан таъминланганлик даражасини ҳисобга олиб табақалаштириш ҳам ижобий натижа беради. Нафақат ер, олинган ҳосил сифати ҳам яхшиланади. Барчага аён, ҳар қандай серҳосил тупроқ ҳам қаровсиз қолдирилса, унумдорлигини йўқотади. Бунга йўл қўймаслик учун нима қилиш керак? Биринчидан, ердан фойдаланишда унинг экологик-мелиоратив ҳолатини бузмаслик. Иккинчидан, олинадиган ҳосилнинг шу жой тупроғи учун мақбул даражада бўлишини таъминлаш. Учинчидан, муайян ҳосилни етиштириш учун кам куч, энергия ва маблағ сарфлашга эришиш.

Савол: Суҳбатимиз ер ресурсларидан самарали фойдаланиш ҳақида экан, мавзуга янада чуқурроқ ёндошсак. Тупроқ таркиби, унинг хоссалари нималардан иборат? У фойдали моддалар билан етарли таъминланиши учун нималарга эътибор бериш керак? Шу хусусда ҳам бироз тўхталиб ўтсак.

Т. Ҳожиев: Тупроқнинг унумдорлик даражасини кўрсатувчи муҳим жиҳатларидан бири унинг биологик хоссасидир. Тупроқ ҳам тирик мавжудот эканини унутмаслик лозим. Чунки унда турли-туман қурт-қумурсқалардан тортиб кўплаб митти организмлар яшайди ва фаолият кўрсатади. Тупроқ биологик ҳолатининг асосини микроорганизмлар ташкил этади. Тупроқда микроорганизм бўлмаса ҳосил ҳам унмайди. Мана шу жисмнинг физикавий ва кимёвий ҳолати қанча яхши бўлса, ундаги микроорганизмлар фаолияти, миқдори ва сифати ҳам шунча яхши бўлади. Ҳисоб-китобларга қараганда, бизнинг шароитимизда пахта экиладиган майдондаги тупроқда бир неча юз миллиондан то 2—3 миллиард донагача микроорганизмлар мавжуд экан. Гектар ҳисобига олганда уларнинг оғирлиги 3—5 тоннагача етиши аниқланди. Бу деган сўз тупроқ заҳирасидаги ўсимлик учун энг муҳим бўлган озуқа модда — азотнинг тўртдан бир ёки бешдан бир қисми микроорганизмлар тўқимасида эканлигини кўрсатади. Бундан ташқари унда фосфор, калий ва макро-микро элементлар ҳам мавжуд. Микроорганизмлар тўқимасининг яна бир ажойиб томони — улар тез парчаланиш ва кўпайиш хусусиятига эга.

Илмий изланишлардан маълум бўлишича, ўсимликнинг бир вегетация даврида тупроқда микроорганизмлар 15—20 марта алмашиб авлод қолдирар экан. Демак, улар тез парчаланиши натижасида ўсимликни меъёрида минерал озуқалар билан таъминлаб турса, иккинчи томондан минерал ва органик ўғитлар зарур элементларни ўзлаштириб, уларнинг беҳуда йўқолишидан ҳамда ювилишидан сақлайди. Микроорганизмларнинг аҳамияти яна шундаки, айримлари мустақил равишда, бошқалари эса беда ва дуккакли ўсимлик (ловия, нўхот, мош)лар билан ҳамкорликда ҳаводаги азотни тупроқда тўплай олади. Бу эса катта иқтисодий аҳамиятга эга. Микроорганизмлар ҳам табиатан рақобатда яшайди. Агар ер намлиги, ғоваклиги (ҳаво етарли бўлиши учун), иқлими, органик қолдиқлар етарли бўлса, фойдали микроорганизмлар кўплаб урчийди. Пировардида рақобат жараёнида экинларга зарар келтирувчи касалликлар — сўлиш, вилт, илдиз чиритувчи бактерияларнинг кўпайишига йўл қўймайди.

Очиғини айтганда, бизнинг шароитда микроорганизмлар фаолиятига салбий таъсир этувчи ҳолатлар кўп жойда учрайди. Ўнлаб хўжаликлардаги ерларнинг шўрланиш даражаси юқорилиги, турли хил заҳарли туз ва моддалар билан ифлосланганлигининг асосий сабаби далаларни вақтида шудгорламаслик, алмашлаб экишга риоя этмаслик, заминни фойдали қолдиқлар билан бойитадиган экинларни жойлаштиришга бўлган бефарқлик оқибатидир.

ЯКУН ЎРНИДА. Деҳқон ва илм-фан ҳамкорлиги юқорида тилга олинган муаммоларни ҳал этишда, шубҳасиз, ўз ижобий натижасини кўрсатади. Зеро, ер бизни боқар, кийинтирар, бой қилар экан, унга асло бефарқ бўлмаслигимиз жоиз. У биздан кейинги авлодларга ҳам керак.

Равшан БОБОМУҲАМЕДОВ,
«Қишлоқ ҳаёти» деҳқончилик бўлими мудири.

ЯШИЛ МАЙСАЛАР

Қиш илиқ келганлиги туфайли ғаллазорлар яшил либосга бурканиб, кўзни қувнатмоқда. Бундан руҳланган ижарачи оилалар ўзларига бириктирилган майдондаги ниҳолларни озиқлантириш ишларини бошлаб юборишди. Ана шундай меҳнат жараёни Чортоқ туманидаги «Ғалабанинг 45 йиллиги» номли хўжалик далаларида ҳам қизғин. Ўтган йил кузда 275 гектар ерга ғалла уруғи сепилган эди. Майсалар икки марта озиқлантириб, қондириб суғорилганлиги боис барқ уриб ривожланмоқда.

Мавжуд ғаллазорлар 128 оилавий ижарачига шартнома асосида бўлиб берилган. Хўжаликда соҳанинг сир-синоатини пухта эгаллаган миришкорлар кўп. Уларнинг ғайрат-шижоатлари туфайли ўтган йили 1.300 тонна дон тайёрланиб, унинг 900 тоннаси давлатга сотилганди. Мўл ҳосил усталаридан Исмоил Абдуллаевлар оиласи гектаридан 60 центнердан, Баҳодир Иномовлар 61, Луқмонжон Тўйчиевлар оиласи эса 57 центнердан сара дон олиб, жамоа ютуғига муносиб ҳисса қўшишган. Улар бу йил ҳам юксак маррани кўзлаб иш юритмоқдалар.

Хўжалик аъзолари ўтган йили нафақат ғаллачиликда, балки, пилла, пахта, сабзавот етиштириш режаларини ҳам ортиғи билан уддалашган. Заршунослар жорий йилда 250 гектар ерга «С-6524» навли чигит қадашни режалаштиришган. Шу кунларда баҳорги юмушларга қизғин киришилган. Мавжуд техника воситалари сифатли таъмирдан чиқарилиб, тайёрлик чизиғига келтириб қўйилган. Ариқ-зовурлар ҳам тозаланиб, мавсумга тахт қилинган.

Шу кунларда хўжалик далаларида иш қизғин. Бир томонда ғаллакорлар яшил майсаларни бегона ўтлардан тозалашаётган бўлишса, иккинчи томонда пахтакорлар ерларни текислаб, экиш мавсумига тайёрламоқдалар. Миришкор деҳқонлар жорий йилда барча соҳадан мўл ҳосил етиштиришга аҳду паймон қилишган.

Эркин ТЎЛАГАНОВ.

ТАЪМИРЛАШ АВЖИДА

Бешариқ туманидаги «Рапқон» жамоа хўжалиги асосан уруғлик пахта етиштиришга ихтисослашган. 1998 йилни муваффақиятли якунлаган жамоа аҳли барча соҳадан салмоқли даромад кўрди. Бу эса, ижарачиларнинг ўз даласига меҳр ва иштиёқ билан ишлов беришида муҳим омил бўлмоқда. Маҳаллий ўғит чиқарилиб, яхоб сувига қондирилаётган далалар файзи ўзгача. Айниқса, бу юмушлар Набижон Олимов, Эркин Бошмонов бошлиқ бригадаларда намунали олиб борилаяпти.

Хўжалик устахонаси гавжум. Механик ва чилангарлар шу кунгача 14 та экиш агрегати, 4 та ҳайдов трактори, уч юздан ортиқ борона ва учта молани таъмирлаб, иш чизиғига келтиришган. Тракторларга янги аккумуляторлар ўрнатилаяпти. Бошқа техника воситалари ҳам сифатли созланиб, махсус назоратдан ўтказилди.

— Асосий иш техника зиммасида бўлгач, таъмирлаш сифатига алоҳида эътибор бермоқ лозим, — дейди хўжалик раҳбари Собир Пўлатов. — Бунда кўп йиллик иш тажрибасига эга бўлган. Н. Омонов, М. Маҳмудов, З. Аҳмадалиев, Ф. Раҳимов каби механик-ҳайдовчилар ёшларга ўрнак бўлишаяпти.

Р. АКБАРАЛИЕВ.

ЕНГ ШИМАРИШДИ

— Кўкламги экиш мавсумини хўжалигимиз заршунослари пухта ҳозирлик кўрган ҳолда кутиб олмоқдалар, — дейди Юқори Чирчиқ туманидаги Аҳмад Яссавий номли ширкат хўжаликлари уюшмаси бошқаруви раиси Шариф Эргашев. — Зотан, биз бу йил ҳосилдорликни 30 центнерга кўтариш мажбуриятини олганмиз. Агар кўзланган мақсадимизга эришсак, бу кўрсаткични ўтган йилдагидан анча оширган бўламиз.

Хўжалик деҳқонлари дала ишларини жадал олиб бормоқдалар. Мавжуд 1073 гектар ер кеч кузда сифатли шудгордан чиқарилганди. Ҳозир эса қўшимча равишда минерал ҳамда маҳаллий ўғитлар билан тўйдирилмоқда. Айни кунларда моҳир механизаторлар Ф. Холтоев, Ш. Нурпейисов, Ж. Пердебоев, темирчи А. Азимов, токарь С. Пулков, пайвандчи С. Тёлар хўжаликка тегишли бўлган техника ва механизмларни сифатли таъмирлаш ишларини қизғин олиб боришмоқда. Улар томонидан 11 та чопиқ, 5 та ҳайдов тракторлари, 11 та сеялка, 2 та чизел, 180 та борона тайёр ҳолга келтириб қўйилди.

Шунингдек, хўжаликда ариқ-зовурларни тозалаш, тўғон-тўсиқларни таъмирлаш ишлари ҳам сифатли олиб бориляпти. Ерларни текислаш, тут дарахтларига ишлов бериш каби бошқа дала ишлари ҳам уюшқоқлик билан бошланиб кетди.

Кузда экилган 820 гектардаги ғаллазор ҳам меҳр билан парвариш этилмоқда.

***

Юқори Чирчиқ туманидаги Ийк Ота номли жамоа хўжалиги деҳқонлари бу йил ҳам илғорликни қўлдан бермаслик учун кўкламги экиш мавсумига пухта тайёргарлик кўрмоқдалар.

— Ўтган йили 903 гектар майдонда пахта етиштирдик, — дейди хўжалик бошқаруви раиси Мирзааҳмад Бекешов. — Ҳар гектаридан 26 центнер ўрнига 28 центнердан пахта топширдик. Хўжалигимиз деҳқонлари бу йил янада юқорироқ кўрсаткични кўзлаганлар. Ҳар гектаридан ўрта ҳисобда 30 центнердан ҳосил етиштиришга аҳд қилдилар.

Бу марранинг муваффақиятли бажарилиши учун мустаҳкам замин яратилмоқда. Ерлар кузда шудгорлаб қўйилган. Жамоа хўжалигига тегишли техника воситаларини шу кунларда сифатли таъмирлаш ишлари қизган олиб борилмоқда. Бунда, айниқса, моҳир механизатор Антон Ким, Б. Анарбоевлар бошқа ҳамкасб дўстларига ўрнак бўлишмоқда.

Айни кунларда далага ўғит чиқариш, ерни экишга тайёрлаш ишлари қизғин бораётир. Хўжаликда, айниқса, ариқ-зовурларни тартибга келтириш, тўғон-тўсиқларни таъмирлаш ишларига катта аҳамият берилмоқда.

Латифжон МАНСУРОВ.

Боғлар асл соҳибкор тасарруфида бўлсин, шартнома ижроси қонун назоратида турсин

ИЖАРАЧИ МАСЪУЛИЯТИ

Бувайда туманининг «Оққўрғон» жамоа хўжалиги турли ноз-неъматларга бойлиги билан республикада оғизга тушган. Бу заминнинг олтинранг анжири, субхони, жабазак, қандак ўриклари, «Лоларанг», «Чемпион», «Марғилон луччаги», «Отёғи» каби шафтолилари, оғизга тушса эрийдиган нокларининг таъриф ва тавсифи бир достон. Фидойи меҳнат эвазига ана шундай мазали меваларни етиштираётган боғбон-соҳибкорларнинг ҳузурида бўлиб, уларнинг ютуқлари, янги йил режалари, муаммолари билан танишдик.

Табиат шайдоси Холдорали Бойқўзиев етакчилик қилаётган бригада ижарачилари ўтган йили хўжаликнинг 52,8 гектар майдондаги данакли ва уруғли мева дарахтларини, сариқ анжир, ҳусайни узумларни яхши парваришлаб, каттагина даромад олдилар. Миришкорлар 3,5 гектар майдондаги уруғлик меванинг гектаридан 68,6 центнердан, 31,7 гектар майдондаги данакли меваларнинг гектаридан 50,3 центнердан, 15,6 гектар анжирзорнинг гектаридан 52,3 центнердан ҳосил топширдилар. Ижарачиларнинг боғлардан олган 267,6 тонна мевасининг бир қисми Учкўприк ва Оққўрғон консерва заводларида қайта ишланди. Бир қисм мевалар туман деҳқон бозорига етказиб бериб турилди. Ижарачилар шартнома режаларини ошириб бажаргач, ўз оила аъзоларини ҳам зарур мева-чевалар билан таъминлаб туришга муваффақ бўлмоқдалар. Хўжалик боғларидаги данакли мевалардан 4 миллион 229 минг сўм, анжирдан бир миллион 258 минг сўм фойда кўрди, соҳанинг рентабеллик даражаси анча ортди.

Боғларни кунт-хафсала билан сифатли парваришлаган, ҳашаротларга ўз вақтида қирон келтирган миришкор ижарачилар, хўжаликнинг ўртача кўрсаткичидан анча юқори ҳосил олишга ва мўмай даромад топишга эришмоқдалар. Ўз касбининг устаси Мирзааҳмад Маҳкамов ўтган йили 0,55 гектар анжир ва ўрикдан 55 центнердан юқори ҳосил олиб, 58530 сўм даромад қилган. Тадбиркор ижарачи Йўлдошали Тўхтаназаров 0,39 гектар анжирдан 60 центнердан ҳосил йиғиб-териб топшириб, 48650 сўм даромад келтирган. Тажрибали деҳқон Расул Раззоқов 0,76 гектар боғдан 4180 килограмм уруғли мева топшириб, 75300 сўм даромад олган. Хўжаликда бундай миришкор боғбонлар талайгина. Мевали дарахтларни агротехника усулларида яхши парваришлаётган 118 нафар ижарачилар шартнома режаларини бажаришга эришган.

— 1999 йил — Аёллар йилида ижарачиларимиз 33 гектар мевали боғ ва 16 гектар анжир, 2 гектар узумнинг ҳар гектаридан 55-60 центнердан сифатли ҳосил топшириш ниятида мевали дарахтларнинг қаровини яхши бошлаб юбордилар, — дейди боғ бригадири Холдорали Бойқўзиев. — Кузда дарахтларнинг таги майин юмшатилиб, қишда яхоб сувига тўйдирилди. Ҳар соҳанинг ўз сирлари бўлгани каби, мўл ҳосил берадиган боғни етилтиришнинг ҳам ўз машаққатлари бор. Қиш фаслида ижарачилар ариқларни тозалашди, боғга солиш учун маҳаллий ўғит жамғаришди. Гўнг аралаш тупроқ дарахт илдизларига қувват бағишлайди, мева сархил бўлади. Айни пайтда данакли мева дарахтларининг қуриган, пастга ўсган шохлари қирқиб ташланиб, шакл берилмоқда. Пўстлоқ орасидаги баъзи ҳашаротларни йўқотиш ва қуёш нурида қовжирамаслиги учун дарахтларнинг пастки қисми оқлаб қўйилмоқда. Февраль ойи давомида 4750 туп мевали дарахтлар бир карра кўздан кечирилиб, парвариш қилинади.

Қишда совуқдан асраш мақсадида 9 минг туп анжир, минг туп узум кўмилган эди. Ҳозир анжир ва узумларнинг танаси пешма-пеш очилиб, шохлари қирқилмоқда, узумлар симбоғларга кўтарилади, анжирларга тиргаклар қўйилади. Бу йил қишда қор кам ёғди, илиқ ҳавода дарахтларнинг ҳосил тугунчалари кўп бўлди, уни тўлиқ асраб қолиш учун қўшимча агротехник тадбирларни ўтказмоқдамиз, ер шароитига қараб боғларга фосфорли минерал ўғит ва гўнг солинмоқда.

Боғ ва токзорларда зараркунандаларга қарши кураш мўл ҳосил гаровидир. Ҳашарот тушган дарахтнинг меваси бемаза, сифатсиз бўлади. Шунинг учун ҳашаротларга қарши қўл аппаратларида тавсия қилинган кимёвий дориларни сепмоқдамиз. Аммо қўлда қилинган ишнинг унуми кам бўлади. Аслида кимёвий дориларни трактор аппаратида сепиш унумли бўларди. Афсуски, хўжаликда «ОВХ» пуркагич етишмайди, битта трактор қишлоқ хўжалик ишларидан ортмаяпти. Бу йил туман ўсимликларни ҳимоя қилиш ташкилоти билан шартнома туздик. Ҳашаротларга қарши курашиш учун улардан техника ёрдами оламиз.

Анжирдан юқори ҳосил олиш учун унинг танаси, шохлари артезиан сувида тез-тез ювиб турилади. Бўлмаса анжирга қурт, ўргимчаккана тушади, чанг босади. Анжир танасини баҳорда сув билан икки маротаба ювамиз, июль-август ойларида камида ўн марта анжир танаси сувда ювилади. Боғбонларимиз ёзда ҳар куни ишни эрталаб анжир ювишдан бошлайдилар. Анжирдан юқори ҳосил олишнинг яна бир муҳим тадбири ўз вақтида суғоришдир. Бу дарахт сувни ёқтиради, ёзда ҳар 2-3 кунда суғориб турамиз.

Анжир серҳосил дарахт, боғ қилганлар зарар кўрмайди, йилига икки мартаба ҳосил беради. Июлда хока анжир пишади, август-сентябрь ойларида кузги анжир етилади, ижарачилар кўчатни ўзлари етиштиришади, ҳар йили хатосига анжир кўчати экиб, гектарларнинг тўлалигини таъминлашади. Бу йил 1,5 гектар майдонга 800 туп олма кўчати экиб, янги боғ ташкил қилдик. 33 гектар боғнинг қуриган дарахтлари ўрнига ўрик, шафтоли кўчатлари экилиб, тўлдирилди.

Боғи борнинг қорни тўқ, усти бут бўлади. Кўчат экиб, янги боғлар яратайлик, мавжуд боғларнинг сифатли парвариши эртанги кунимиз ризқ-насибасидир.

Раҳимжон МЕЛИБОЕВ,
«Қишлоқ ҳаёти» мухбири.

Халқимизда «Яхшидан боғ қолади» деган ажойиб мақол бор. Бўз туманидаги «Ўзбекистон» жамоа хўжалиги аъзоси Бўлишбой Мирзакаримов ўз ҳаётини боғбонликка бағишлаган инсонлардан. У киши умри давомида ўнлаб гектар майдонларда боғ яратди. Хўжаликда у кишининг боғидан мева тановвул қилмаган одам йўқ десак муболаға бўлмайди. Айни пайтда Бўлишбой ака ўз тажрибаларини ёшларга ўргатмоқда.

***СУРАТДА:** тажрибали боғбон Б. Мирзакаримов набираси Бунёдбекка ўз касбининг сирларини ўргатмоқда.*

Х. АРАББОЕВ олган сурат.

ЁШЛАР УЧУН

Қизилтепа туманининг Тошпулат Ҳамид номидаги маҳалласида келажагимиз ворислари — ёшлар тарбиясига алоҳида эътибор берилмоқда. Бу ерда уларнинг мазмунли ҳордиқ чиқариши учун ҳашар йўли билан «Ёшлар боғи» барпо этилди. Эндиликда улар дарсдан бўш вақтда шахмат-шашка, волейбол, баскетбол, теннис каби спорт турлари билан шуғулланиш имконига эга бўлди. Бу ерда маънавият ва маданиятни юксалтиришга бағишланган суҳбатлар, учрашувлар, савол ва жавоб кечалари ҳам ўтказилади.

Ёрқул УМАР,
ЎзА мухбири.

ТАРМОҚНИ ЎНГЛАШ НИМАЛАРГА БОҒЛИҚ

Яқинда «Мева-шарбат» илмий-ишлаб чиқариш корпорациясининг Самарқанд туманида жойлашган бўлимида Самарқанд, Навоий, Бухоро вилоятлари боғбонлари ва соҳибкорларнинг илмий-амалий кенгаши бўлиб ўтди. Анжуман қатнашчилари «Бозор иқтисодиёти шароитида республика боғдорчилик ва узумчилик соҳаларини ривожлантириш ва сифатли маҳсулот етиштириш омиллари» мавзусида фикр юритдилар. Унда шу кундаги долзарб масалалар, ечимини кутаётган муаммолар муҳокама қилинди. Кенгаш аъзолари дастлаб боғ ва токзорларга ишлов беришда қўлланилаётган техника воситаларининг иши, дарахтларга шакл бериш билан танишдилар. Семинарда республика Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги, «Ўзмевасабзавотузумсаноат-холдинг» компаниясининг мутахассислари, вилоят қишлоқ ва сув хўжалиги бошқармаларининг раҳбарлари, вилоятлар «Мевасабзавот» бирлашмалари бошлиқлари, хўжаликларнинг раҳбарлари ва бош ҳосилотлари қатнашдилар.

Мамлакатимизда боғдорчилик, узумчилик ва сабзавотчиликни ривожлантириш учун ниҳоятда катта имкониятлар мавжуд. Юртимизнинг иқлим шароити, тажрибали боғбонлар, соҳибкорлар, сабзавоткорларнинг омилкорлиги тармоқни ривожлантиришда ниҳоятда қўл келади. Шу билан бирга соҳада ҳукуматимиз томонидан бир қатор хайрли ишлар амалга оширилди.

Вазирлар Маҳкамасининг қарори билан 1997 йил июль ойида мева-сабзавот соҳасини монополиядан чиқариш ва унда хусусийлаштириш жараёнларини чуқурлаштириш, техникавий жиҳатдан қайта жиҳозлаш, хорижий инвестицияларни жалб этиш асосида маҳсулот етиштириш ва уни экспорт қилишни кўпайтириш мақсадида «Ўзмевасабзавотузумсаноат» уюшмаси «Ўзмевасабзавотузумсаноат-холдинг» компаниясига айлантирилганлиги, шунингдек, вилоятларда «Мевасабзавот» бирлашмалари ташкил этилганлиги фикримизнинг далилидир. Айни пайтда 353 минг гектар ерда боғ ва токзорлар мавжуд бўлиб, улардан 145 минг гектар боғ ҳамда 100 минг гектар токзор ҳосилга кирган.

Лекин кейинги пайтда боғ ва токзорларда ҳосилдорликнинг пасайиб кетиши рўй бермоқда. Бундай ҳолни республикамизнинг деярли барча вилоятларида кўриш мумкин. Мисол тариқасида Самарқанд, Навоий ва Бухоро вилоятларини олиб кўрайлик. Йилдан-йилга боғ ва токзорларнинг майдони ошиб борган, лекин улардан олинган ҳосилдорлик, етиштирилаётган маҳсулот ҳажми эса камайиб кетган. Масалан, Навоий вилоятида 1995 йили боғдорчиликда 2,4 минг гектар ер бўлган бўлса, бу кўрсаткич 1998 йили 2,8 минг гектарни ташкил қилган. Ҳосилдорлик 1995 йили 29,4 центнер бўлиб, 3,9 минг тонна маҳсулот ишлаб чиқарилган. 1998 йилга келиб ушбу кўрсаткичлар 27,1 центнер ва 3,8 минг тоннани ташкил қилган. Узум етиштиришда ҳам худди шундай аҳволни кўриш мумкин.

Энди Бухоро вилояти токзорларидаги кўрсаткичларни таҳлил қилайлик. Ток экилган майдонлар ошиб борган. 1995 йили ҳар гектар ердан 52,4 центнер узум, ҳаммаси бўлиб 30 минг тонна маҳсулот ишлаб чиқарилган бўлса, 1998 йилга келиб, бу кўрсаткичлар 19 центнер ва 11,2 минг тоннани ташкил қилди. Боғдорчиликда ҳам худди шундай аҳвол юз берди. Самарқанд вилоятининг боғдорчилигидаги аҳволни олиб кўрайлик. 1995 йили соҳа учун 14,4 минг гектар ер ажратилган бўлса, у йилдан-йилга ошиб борган, 1995 йили гектаридан 36 центнердан, ҳаммаси бўлиб эса 33,7 минг тонна мева етиштирилган. 1998 йилга келиб эса бу кўрсаткичлар 18,1 центнер ва 17,9 минг тоннани ташкил қилган.

Фақат вилоятнинг Самарқанд туманида кўрсаткичлар ўсиб борган. Боғбонлар ва соҳибкорлар ҳосилдорликни кўпайтириб борганлиги боис маҳсулот умумий ҳажми камайиб кетишига йўл қўйилмаган. Айниқса, узумчилик бўйича «Дўстлик», «Ғалаба» ва «Наврўз» хўжаликларининг кўрсаткичлари нафақат туманда, балки вилоятда ҳам ибратлидир.

Боғдорчилик, узумчилик ва сабзавотчиликда ишнинг орқага кетишига асосан нималар сабаб бўлмоқда? Назаримизда, бу ерда бир қатор сабаблар бор. Масалан, ток ва мевали дарахтларга ишлов бериш технологиясининг бузилиши, уларга етарли даражада маҳаллий ва минерал ўғитнинг солинмаслиги, касаллик ва зараркунандаларга қарши қониқарсиз курашишни ва бошқа бир қатор сабабларни кўрсатиш мумкин.

Шу билан бирга кейинги вақтда тармоқда меҳнат қилаётган тажрибали, ишнинг кўзини биладиган, уддабурон боғбонлар, соҳибкорлар ва сабзавоткорлар турли сабабларга кўра бошқа ишга ўтиб кетишди. Натижада кадрлар масаласи ҳам муаммо бўлиб қолди. Тўғри, ҳозир мазкур камчиликларни бартараф этиш, тармоқдаги раҳбар ва мутахассисларнинг жавобгарлигини ошириш борасида бир қатор ишлар амалга оширилмоқда. Лекин кўрилаётган чора-тадбирлар, назаримизда, шу бугуннинг талабига жавоб бермайди.

Иш юритишда истиқболли ҳисобланган ижара усулини жорий этиш борасида олиб борилаётган ишларни таҳлил қилиб кўрайлик. Шартномага кўра ҳар бир хўжалик ўзидаги боғ ва токзорларни ўн йил ёки ундан ҳам кўп муддатга хўжалик йиғилишида конкурс йўли билан ишни яхши биладиган миришкорларга ижарага беради. Шартнома ҳар йилнинг бошида қайта кўриб чиқилиб, унга ўзгартишлар киритилиши мумкин. Боғ ва токзорлар узоқ муддатга ижарага, яъни ҳақиқий эгасига берилмоқда. Ижарага олган киши унга худди ўзининг боғига қарагандай муносабатда бўлиши керак.

Лекин ҳали ҳам бу борада кўпгина тўсиқларга дуч келинмоқда. Баъзи хўжалик раҳбарлари ижара пудратининг моҳиятини тўла тушуниб етмаяптилар. Шу боис боғ ва токзорларни ижарага бермасликка ҳаракат қилишаяпти. Шу билан бирга бу ерда бошқа сабаблар ҳам борлиги туфайли ҳозиргача яхши натижаларга эришиш қийин бўлаяпти. Шунингдек, тармоқда оилавий пудратнинг ҳам аҳамияти катта.

Ҳосилдорликни оширишда ишлов беришни сифатли ўтказиш ҳам катта аҳамиятга эга. Агар ўз вақтида ишлов берилса, ҳосилдорлик бир ярим-икки баравар ошиши тажрибада исботланган. Мўл ҳосил олишнинг омилларидан яна бири, боя юқорида таъкидлаганимиздек, касаллик ва зараркунандаларга қарши курашишдир. Агар ушбу тадбир ўз вақтида ўтказилса, ҳосилдорлик 20-25 фоизга, талабга жавоб берадиган маҳсулот етиштириш эса 70 фоизгача ортади.

Боғ ва токзорларни кенгайтиришнинг имкониятлари кўп. Кўп йиллик тажрибалар шуни кўрсатаяптики, тармоқни асосан суғориладиган ва шартли суғориладиган ерларда ҳам ривожлантириб, 150-200 центнердан ҳосил олиш мумкин. Мазкур ҳудудларда ишчи кучи етарли бўлиб, узумнинг қимматли навларини, данакли, субтропик меваларни етиштириш мумкин. Бундай ерларга Фарғона водийсининг тоғолди ҳудудлари, Бўстонлиқ, Паркент туманлари ва Самарқанд, Сурхондарё, Қашқадарё вилоятларининг тоғли қисмлари киради.

Республикамизда инсон саломатлиги учун ниҳоятда зарур бўлган резавор меваларни кўпайтириш, уларни аҳоли дастурхонига етказиб бериш ва меваларни қайта ишлаб, консерваларнинг турини кўпайтиришнинг имкониятлари ниҳоятда кўп. Тоғ ва тоғолди ҳудудларида малина, смородина, қулупнай ўсимликларини экиб, улардан мўл ҳосил олиш мумкин. Бу борада ҳам мавжуд имкониятлардан самарали фойдаланиш, тадбиркорлик билан иш юритиш зарур.

Аҳолининг витаминли маҳсулотларга бўлган талабини қондиришда ва мамлакатимиз экспорт салоҳиятини оширишда сабзавотчиликнинг ҳам аҳамияти катта. Ушбу маҳсулотларни етиштиришнинг кўпайиб бориши нафақат аҳолининг унга бўлган талабини қондиради, балки қайта ишлаш корхоналари қувватидан ҳам тўлароқ фойдаланиш имконини беради. Лекин кейинги йилларда баъзи ўринсиз сабабларга кўра сабзавот етиштириш ҳам камайиб кетаяпти. Энг ёмони, улар учун ажратилган ер майдони ҳам озайишини кузатиш мумкин. «Ўзмевасабзавотузумсаноат холдинг» тизимида 1995 йили 53,1 минг гектар ерда сабзавот экинлари етиштирилган бўлса, бу кўрсаткич бир йилдан кейин 14,1 минг гектарга камайди. Фақат 1997 йилдан кейин соҳага эътибор кучайди. Натижада ер майдонлари ҳам кенгайди. Ўтган йили 41,6 минг гектар ерда сабзавот маҳсулотлари етиштирилганлиги ҳам фикримизнинг далилидир.

Ҳосил КАРИМОВ,
«Қишлоқ ҳаёти» мухбири

КЎЗБЎЯМАЧИ АВВАЛО ЎЗИНИ АЛДАЙДИ

Қишлоқ хўжалигида иқтисодий ислоҳот самараси хўжаликлар, тармоқ корхоналарида шу жабҳага тааллуқли қонунчиликка нечоғли амал қилинаётгани билан узвий боғлиқдир. Деҳқонми, фермерми, хўжалик раҳбарию, ҳокимми барчаси қонунларни билмоғи, унга сўзсиз итоат қилмоғи даркор. Президентимиз фармонлари ва ҳукумат қарорларини моҳиятан англамоқ ғоят муҳимдир. Юқори минбарларда қайта-қайта такрорланганидек, қонун доирасида иш тутган ҳеч қачон доғда қолмайди.

Прокуратура идоралари томонидан қишлоқ хўжалигида қонунлар, Президент фармонлари, ҳукумат қарорлари бажарилиши юзасидан мунтазам текширишлар ўтказиб борилмоқда. Афсуски, айрим ҳолларда қонунчилик ижросидан кўнгил тўлмаётир. Қашқадарё вилояти прокуратураси томонидан тегишли мутахассисларни жалб қилган ҳолда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «1999 йил ҳосили учун кузги-қишки агротехника тадбирларини ўз вақтида ўтказиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори ижроси юзасидан туманларда текширишлар ўтказилди. Қарорда қишлоқ ва сув хўжалиги бошқармалари, «Агромашсервис» бирлашмаси, агросаноат мажмуини бошқаришнинг бошқа органлари 1999 йил ҳосили учун агротехникага мувофиқ сифатли шудгорлашни бешинчи декабргача тугатиш кўзда тутилганди.

Статистика маълумотларида вилоятдаги мавжуд 161 минг 893 гектар майдон шудгор қилингани кўрсатилган. Декабрь ойининг учинчи ўн кунлигида Нишон туманидаги хўжаликлардаги шудгорлаш аҳволи ўрганиб чиқилганда, маъсулиятсизлик ва кўзбўямачилик ҳоллари фош этилди. «Оқ олтин» жамоа ширкат хўжалигида мавжуд 1800 гектар майдоннинг борйўғи 978 гектари шудгорлангани аниқланди. Хўжалик раҳбари А. Эшбоев наҳотки «ер ҳайдасанг куз ҳайда, куз ҳайдамасанг юз ҳайда» деган нақлни унутган бўлса. Бу аҳволда 1999 йили ҳосили нима бўлади? «Ойдин» хўжалигида ҳам аҳвол ачинарли. Мавжуд 1240 гектар майдоннинг 771 гектари шудгор қилинди, холос. Хўжалик раҳбари О. Бердиев эса баҳона қидиришдан нарига ўтмайди. Гўёки техника етишмайди, эскириб «таъмирталаб бўлиб қолган» қабилидаги баҳоналар рўкач қилинади. Ғанимат фурсат бой берилиб, бўлажак ҳосил учун замин ярата олмаган раҳбар фаолиятини қандай баҳолаш мумкин?

Косон туманидаги «Пистали» жамоа-ширкат хўжалигида 98 гектар, Улуғбек номли жамоа ширкат хўжалигида 76 гектар, Ғузор туманидаги «Батош» хўжалигида 84 гектар, О. Кўчкинов номли жамоа-ширкат хўжалигида 76 гектар майдон йил охиригача шудгор қилинмаган. Касби, У. Юсупов туманларида ҳам бундай кўнгилсиз ҳол мавжудлиги аниқланди. Энг ачинарлиси, бажарилмаган ишларни бажарилди қилиб кўрсатиш, сохта обрў орттириш мақсадида ҳисоботларни бузиб кўрсатиш кўзбўямачиликнинг ўзи-ку? Наҳотки, касални яширсанг иситмаси ошкор қилади, деган нақлни унутган бўлсалар?

Вазирлар Маҳкамасининг 1998 йил 27 ноябрдаги «Экинларни пайхон қилишга қарши курашни фаоллаштириш тўғрисида»ги қарори ижроси юзасидан ҳам мунтазам текширишлар ўтказилмоқда. Айниқса, жойларда пайхонгарчиликнинг олдини олиш юзасидан кескин чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. Вилоятда ҳуқуқ-тартибот органлари вакилларининг саъй-ҳаракатлари туфайли пайхонгарчилик бўйича аниқланган ҳар бир ҳолат атрофлича ўрганилиб, айбдорларга жазо чоралари кўрилмоқда. Ўтган йили экинларни 492 марта пайхон қилиш ҳоллари аниқланганди. Фуқароларнинг 1532 бош майда ва йирик шохли қорамоллари 17,8 гектар экин майдонини пайхон қилиб юборди. Айбдорлардан 341 минг сум жарима ундирилди. Масалан, Касби туманидаги «Наврўз» жамоа ширкат хўжалиги биринчи бўлими ҳудудида фуқаро Нордавлат Жабборовга тегишли қорамол бир гектар экинзорни пайхон қилиб хўжаликка 7491 сўм моддий зарар етказди. Етказилган зарар ундирилди, айбдор жарима тўлади.

Далага чиқиб кўм-кўк буғдойзорларга қараб кўзингиз қувонади. Ризқу-рўзимиз яратилаётганини кўриб ғурурланасиз. Ҳадемай баҳор эшик қоқиб, буғдойзорлар ривожига-ривож қўшилади. Шу дамларда айниқса буғдойзорлар пайхон қилинишининг олдини олиш аҳамиятли. Бугунги майса бошоққа айланиб, дастурхонимизни нонга тўлдиришини тасаввур қила билганлар, бир дона кўчат тақдири учун ҳам бефарқ қарамайдилар.

«Халқ хўжалигида ҳисоб-китоблар ўз вақтида ўтказилиши учун корхона ва ташкилотлар раҳбарларининг масъулиятини ошириш борасидаги чора-тадбирлар тўғрисида»ги,

Қарорлар қандай бажарилмоқда?

«Тўлов интизомини ва ўзаро ҳисоб-китоблар тизимини мустаҳкамлаш чора-тадбирлари тўғрисида»ги Президентимиз фармонлари бажарилиши юзасидан прокурорлик назорати кучайтирилмоқда. Дебитор ва кредитор қарзлар миқдори камайтирилаётир. Ўтаган йилни зарар билан якунлаган корхона ва хўжаликлар тақдири ҳам ташвишли. Шаҳрисабз «Кумуш» ҳиссадорлик жамияти 142 миллион, Ўзбекистон — Британия «Мевалар камалаги» қўшма корхонаси 29 миллион 247 минг, Баҳористон туманидаги С. Муродов номли жамоа ширкат хўжалиги 23 миллион 198 минг, У. Юсупов туманидаги «Тошкент» ширкат хўжалиги 21 миллион 192 минг, Чироқчи туманидаги С. Тўраев номли жамоа хўжалиги 6,5 миллион сўм зарар билан йилни якунлаганини қандай баҳолаш мумкин? Бу зарарлар ўрни қачон қопланиб, иқтисодий инқирозга юз тутган корхона ва хўжаликлар қачон оёққа туради?

Айрим корхоналарда дебитор ва кредитор қарзлар миқдорини камайтиришга панжа орасидан қаралмоқда. Масалан, «Нишон-132» очиқ турдаги ҳиссадорлик жамиятида масъул мансабдор шахслар ўз вазифасига совуққонлик билан муносабатда бўлишмоқда. Ҳиссадорлик жамиятида ҳамон икки томонлама шартномаларсиз хизмат кўрсатиб келинаётир. Дебитор қарзлари кўпайиб бораётир. Қарзларни ундириш муддатлари ҳам ўтиб кетаяпти. Жамият бош ҳисобчиси Бозор Мирзақуловга нисбатан жиноят иши қўзғатилиб, жавобгарликка тортилди.

Қарши шаҳридаги «Мафтуна» хусусий савдо дўконида ва «Улуғбек Қаҳҳор ўғли» хусусий фирмасида тўлов интизомига риоя қилиниши аҳволи текширилди. Фуқаро Неъмат Хидиров «Улуғбек Қаҳҳор» ўғли» фирмаси директори вазифасида ишлаб келиб «Тадбиркорбанк»нинг Қарши шаҳар бўлимидан 1995 йил 7 августида бир миллион сўмлик қисқа муддатли кредит олади. Кредит суммасини бир қанча фирма ва корхоналарга ҳар хил товар олиш учун ўтказиб, олинган товар бойликларни фирма ҳисобига кирим қилмасдан, ўзлаштириб талон-торож қилади. Натижада, «Тадбиркорбанк» бўлими манфаатига 802 минг 80 сўмлик зарар етказади. Бундан ташқари «Мафтуна» савдо дўконида сотилган 567 минг 488 сўмлик пул ва моддий қийматликларни ўзига ўзлаштириб талон-торож қилади. У қилмишига яраша жазо олиб, узоқ муддатга озодликдан маҳрум этилди.

Нефть маҳсулотларининг тежамли ишлатилиши ҳамда сақланишига доир қонунчилик ижроси ҳам мунтазам назоратга олинган. Нефть маҳсулотлари таъминоти корхонаси ва унга қарашли тизимлардаги хўжалик юритувчи субъектларда ўтказилган текширишларда бир қатор хато ва камчиликлар аниқланмоқда. Айрим ҳолларда ўзганинг мулкини талон-торож қилишга йўл қўйилаётир. «Менинг нафсим балодир, ёнар ўтга соладур», деганларидек, қармоққа илинганлар сири фош этилмоқда. Вилоят нефть маҳсулотлари таъминоти корхонасига қарашли Косон нефть маҳсулотлари базаси омбор мудири Чори Худойбердиев ҳам қинғир ишга қўл урди. У 47 минг 551 килограмм керосинни моддий жавобгарлигига қабул қилиб, туман халқ таълими бўлимига қарашли ўрта мактабларга тарқатишда жами 519 минг 431 сўмлик 19 минг 89 килограмм техник керосинни ўзига олиб қолиб, ўзганинг жуда кўп миқдордаги мулкини талон-торож қилган. У қонун олдида қилмишига яраша жазосини олди.

Айрим хўжаликларда ҳам нефть маҳсулотларини сақлашда масъулиятсизликка йўл қўйилмоқда, талон-торож қилинмоқда. Масалан, Нишон туманидаги А. Қодирий номли жамоа ширкат хўжалиги ёнилғи-мойлаш материаллари омборида текшириш ўтказилганда қинғир ишнинг қийиғи чиқиб қолди. Омбор мудири Бахтиёр Бойтўраев туман қишлоқ хўжалиги техника таъминоти корхонаси «Магнум» тракторлари механизаторлари Йўлдошев, Жабборов, Аллаев, Сариқуловлар томонидан олинган 3 дона ёнилғи тарқатиш ведомостларини ўзгартириб, 3420 литр 52 минг сўмлик дизель ёнилғисини ўзлаштириш йўли билан талон-торож қилади. Олғир омбор мудири қармоққа илиниб, жиноий жавобгарликка тортилди.

Шуни унутмаслик кераккки, қинғир иш доимо ташвиш келтиради. Қачонки қишлоқ хўжалигида туб иқтисодий ислоҳотлар ўтказишга қаратилган амалдаги қонунлар талаблари жойларда тўлиқ бажарилса, натижа самарали бўлади. Тармоқда бу борадаги прокурорлик назорати кучайтирилаверади.

Ғуломжон ШУКУРОВ,
Республика Прокуратураси Умумий назорат бошқармаси катта прокурори.
Илҳом ХОЛДОНОВ,
Қашқадарё вилоят прокуратураси умумий назорат бўлими бошлиғи.
Дилмурод ҚИРҒИЗБОЕВ,
«Қишлоқ ҳаёти» махсус мухбири.

ЮЗ БИЛАН ЮЗЛАШИБ

Бу файзли оиладан меҳмонларнинг қадами аримайди. Ташриф буюрганлар, аввало, хонадон соҳибаси Тожи аяни кўриш, дуосини олишни ўзлари учун ҳам қарз, ҳам фарз деб билишади. Бунинг боиси шундаки, ая табаррук ёш — 100 дан ошиб, иккинчи аср сари бормоқдалар.

Онахон гарчи 102 ёшни қаршилаётган бўлсалар ҳам ҳали бардам-тетиклар. Тожи ая ўз ҳаётида жуда кўплаб қувончли ва машаққатли кунларнинг шоҳиди бўлган. Энг муҳими, онахон ҳеч қачон тушкунликка берилмайди, ҳикоя ва суҳбати охирини ҳар доим кўтаринки руҳ билан якунлайди.

Табиатан қувноқ, ҳазил-мутойибага мойил онахон оғир ҳаёт йўлини босиб ўтган бўлса-да, лекин турмушидан нолимайди, ёмонини яшириб, яхшисини оширади.

1897 йилда Паркент туманининг Заркент қишлоғида таваллуд топган Тожи ая 1919 йилда шу қишлоқлик Барат деган йигитга турмушга чиқди. Ёстиқдоши Барат ака урушга кетиб, ундан қора хат олганда ая бутун иродасини ишга солиб, тақдирга тан бериб, ғалабани тезлаштириш учун бошқалар қаторида эртадан кечгача далада ишлади.

— Ўшанда менинг бирдан-бир овунчоғим меҳнат бўлган. Дилимдаги бутун ғамандуҳларни мана шу меҳнат орқали унутганман. Албатта, учта кичкина, тетапоя болалар билан қолиш ҳам осон эмасди менга. Лекин наилож. Болаларимга отаси йўқлигини билинтирмаслигим, уларни едириб-кийинтиришим керак эди. Тезда каттам Сожида, ўртанчам Нишонгуллар ҳам ёнимга кириб қолишди, — деб эслайди ўша кунларни онахон.

1950 йилда онахон тақдир тақозоси билан Жумабозор қишлоғига кўчиб келди.

— Учта фарзандимдан 24 та невара, 58 та чевара, 3 та эварам бор, ҳаммаси омон бўлишсин, Илоё, юртимиз тинч, осмонимиз мусаффо бўлсин. Юртбошимиз омон бўлсин. Бошимиз тўйдан чиқмасин, — дея суҳбатимизга якун ясади Тожи ая.

Абдураҳим МАТҚУЛОВ.

Кутубхона — нурхона, дейишади. Бу бежиз эмас. Кимки китоб билан тиллашса, дўстлашса — кам бўлмайди. Дунёқараши кенгаяди, фикрлари тиниқлашади. Муҳими — маънавияти бойийди.

Қоракўл туманидаги Алишер Навоий номли марказий кутубхона жамоаси хизматидан меҳнаткашлар мамнунлар. Чунки бир-биридан хушмуомала зиёкорлар туман аҳлига намунали хизмат кўрсатмоқдалар.

СУРАТДА: (чапдан ўнгга) кутубхонанинг зиёкорлари Л. Гадоева, К. Нуриллаева ва Л. Бердиевалар.

Х. ҚУРБОНОВ олган сурат.

Бу турфа олам

КИТ БОЛАСИ КУНИГА ЮЗ КИЛО СЕМИРАДИ

Сут эмизувчи жониворлар орасида сутнинг серёғлиги жиҳатидан китнинг олдига тушадигани йўқ. Масалан, зотдор сигир сутидаги ёғ миқдори 8 фоиз, шимол буғусиникида 18 фоиз бўлса, кит сутидаги ёғ 50 фоизни ташкил қилади.

Кит боласининг бир кеча-кундузда 100 килограммгача семиришининг боиси шундан бўлса керак.

•

ГУЛЛАРДАН ГИЛАМ ТЎШАБ

Ироқда бундан 40—60 минг йил илгариги қабрлар топилди. Шу қабрлар ичида камида саккиз хил дашт гулларининг қолдиқлари борлиги аниқланди.

Топилмага қараганда бу ўлканинг қадимий аҳолиси мурдани гуллардан гилам тўшаб дафн этган.

Ҳозир ҳам бундай маросим Жанубий Америка туб аҳолиси ўртасида ҳукм суриб келади.

•

ҚАНДДАН БЕШ ЮЗ МАРТА ШИРИН

Нигерия мамлакатида қизил рангли мева тугадиган ёввойи бута ўсади. Лабораторияда ўтказилган текширишлардан маълум бўлишича, дунёдаги энг ширин мева экан. Кўринишидан узумни эслатувчи бундай ғаройиб мева қанддан 500 марта, сахариндан 400 марта ширин.

•

АНТИҚА ЖОНИВОР

Кениянинг Рифт-Валли вилоятига қарашли кичик қишлоқда ғалати бир жонивор пайдо бўлди. Гап шундаки, бу қишлоқда туғилган эчкичанинг оёқлари одатдагидек тўртта эмас, балки олтита эди.

Бу ғалати ҳодиса ҳақидаги хабар атрофдаги қишлоқларга ҳам тарқалиб кетди. Кениядаги ахборот агентлигининг маълумотига кўра ана шу антиқа жониворни кўриш учун ҳар куни юзлаб одамлар келиб турган.

А. АЛИЕВ тайёрлади.

УМИД ҒУНЧАЛАРИ

«БОЛАЛАР САНЪАТИ — 2000»

Шу йил июль ойида Американинг Вашингтон шаҳрида «Болалар санъати-2000» Халқаро фестивали бўлиб ўтади. Вазирлар Маҳкамасининг қарорига кўра бу анжуманда мамлакатимиз ёш рассомлари ҳам иштирок этади. Шу мақсадда ҳозир республикамиз шаҳар ва вилоятларида мазкур тадбирнинг биринчи босқичи ўтказилмоқда. Ғолиб деб топилган ижодий ишлар Ўзбекистон бадиий академияси марказий кўргазмалар залида ташкил этиладиган республика кўргазмасида намойиш қилинади.

Бадиий академия тасарруфидаги республика тасвирий ва амалий санъат лицей-интернатида ҳам бу тадбирга катта тайёргарлик кўрилмоқда. Саккиз ёшдан ўн икки ёшгача бўлган ўқувчилар фестивалда фаол иштирок этиш учун ўз маҳоратини синаб кўрмоқда. Танлов эркин мавзуда бўлиб, ёш рассомлар ўз асарларида мустақил диёримиз, унинг гўзал табиати, мамлакатимиз пойтахти ва вилоятларида рўй бераётган бунёдкорлик ишларини акс эттирмоқдалар. Ҳеч шубҳасиз, Аёллар йили асосий мавзулардан бири бўлади. Лицейда ташкил этилган жюри аъзолари ҳозиргача улардан юзга яқин расмни қабул қилиб олди. Уларнинг энг яхшилари Халқаро фестиваль республика ташкилий қўмитасига топширилди.

Ҳозирги кунда мазкур лицей-интернатда республикамизнинг турли вилоятларидан келган олти юзга яқин иқтидорли ўқувчи таълим олмоқда. Шулардан тўрт юзга яқини рассомлик бўлимида ўқийди. Улар олтинчи синфгача тасвирий санъат бўйича умумий кўникма ҳосил қилса, кейинчалик, қобилиятига қараб рангтасвир, графика, китоб графикаси, ҳайкалтарошлик, амалий санъат бўйича — керамика, нақш, ганч ўймакорлиги ихтисослигига ажратилади.

— Кўрик-танловларда фаол иштирок этиб, совринли ўринларни эгаллаш ўқувчиларимиз учун одатга айланиб қолган, — дейди лицей-интернат директори Соми Содиқов. — Ана шундай тадбирларда ғолиб чиққан қашқадарёлик Собир Эргашев, бухоролик Хуршид Равшанов, тошкентлик Шуҳрат Қудратов Камолиддин Беҳзод номидаги миллий рассомлик ва дизайн институтига имтиёзли равишда имтиҳонсиз қабул қилингани ҳам бежиз эмас. Бир қанча иқтидорли ўқувчи, жумладан, Резида Сабирзянова, Азамат Турдуқулов Ҳиндистоннинг Шанкар шаҳрида ўтказиладиган анъанавий болалар расмлари халқаро танловида Жавоҳарлаъл Неру номидаги олтин медалга сазовор бўлди. Яна бир неча киши шу номдаги кумуш медалларни қўлга киритди. Уларнинг асарлари ана шу халқаро анжуман каталогларидан ўрин олди. Ойбек Исломов эса Швейцариянинг Лозанна шаҳрида олимпиадага бағишланган танловда олтин медаль соҳиби бўлди.

Тасвирий ва амалий санъат лицей-интернати ўқувчилари нафақат Ўзбекистонда, балки чет элларда бўладиган ёш рассомлар Халқаро кўргазмаларида ҳам фаол қатнашиб келмоқда. Жумладан, яқинда уларнинг сара асарлари Миср Араб Республикаси, Япония, Словакияда бўлиб ўтадиган халқаро ёш ижодкорлар танловларига жўнатилди.

Б. МАНСУРОВ, ЎзА мухбири.

Турмуш чорраҳаларида

АЁЛ — ОИЛА ЧАРОҒБОНИ

Оилани мустаҳкам тутиб турувчи устун аёл муҳаббати, ақл-заковатидир. Ҳар гал бу ҳақда ўйлаганимда раҳматли дадажонимнинг фожиали ўлимлари хотирамга қуюндек бостириб киради. Ўша куннинг даҳшати... Тутдек тўкилай деб турган уйда, қўлидан ҳеч иш келмайдиган олти фарзанди билан ёлғиз қолган онажоним ҳолига ачиниб осмон ҳам кўз ёш тўккан эди.

...Ўшанда 5 ёшли қизалоқ эдим. Онажонимга, акаопаларимга қўшилиб йиғласам-да, етимликнинг оғир заҳрини унча тушунавермасдим. Бизни улғайтиргунча йиллар онажонимнинг гулдек юзларига сон-саноқсиз ажинлар солди, қирқта аждардек тим қора сочларини оққа бўяди. Мана шу армонли йиллар менга айрилиқнинг ҳақиқий башарасини кўрсатди. Билсам, ўша дадам ўлган қора кунда онажоним биз олти норасида гўдаги билан ҳаёт аталмиш улкан денгизда паноҳсиз қолган эканлар. Онамнинг ақл-фаросатлари, тадбиркорликлари билан биз омон-эсон нурли манзилга етиб келибмиз.

Ҳа, оила инсонни барча кўргуликлардан, бало-қазолардан асрагувчи муборак қалъа. Унинг султони — ота, донишманд вазири — онадир. Ҳаёт турли қарама-қаршиликлардан, шодлигу қайғудан иборат. Оила бошлиғи эркакнинг бошига кутилмаган кўргиликлар тушиши мумкин. Шундай қайғули дамда оила бекаси бошини чангаллаб, фарёд чекиб қолмасдан муқаддас даргоҳ чироғбонлигига содиқ қолиши, ақл-идрок билан саодат манзилига олиб чиқувчи зот бўлиши керак. Бундай ақлли, иродали аёллар ўзбек оилаларида истаганча топилади.

Абдулла Қодирий бобомизнинг аёллари ҳам ақлу тафаккурда беназир зот эдилар. Ҳақсизлик қурбони бўлган ёзувчи оиласини оёққа турғазиб, фарзандларни баркамол тарбиялаб вояга етказганди. Қутлуғ Аёллар йилида бу зукко онамизнинг руҳи покларига дуо айтайлик, токи, аёлларимиз момоларидек доно ва фаҳм-фаросатли бўлсинлар, ақл билан иш тутсинлар.

Навоийлик Санамой опанинг волидаи муҳтарамалари Назокат бибимиз садоқатда ягона эдилар. Гўё улуғ шоиримиз Абдулла Орипов «Аёл» шеърини шу бибикалонимизга атаб ёзгандек. Назокат бибимиз ҳам шоир айтганидек, 18 ёшларида бева қолдилар. Чимилдиқлари ҳам узилмай жангга кетган умрдошлари Ҳошимжондан ёдгор бўлиб бир қизалоқ қолди. Йўқ, Назокатой уни «Ёдгора» деб атамади, тўғрироғи, атай олмади. Ҳошимжон «ўлмаган» деб кутди, тонглар оқ ниятлар тилаб кутди. Назокатой гўзал жувон эди, не-не йигитлар хуштор бўлмади. Бари рад жавобини олди. Эрининг руҳини пок тутди. Қизи Санамойга бор меҳрини берди. Унинг камолида эрини кўриб, кўзи қувонди.

Ҳижрон, соғинч билан ўтган йиллар қанчалик шафқатсиз бўлмасин, барибир умидларига малҳам тутди. Қизини куёвга узатди. Тўнғич неварасини бобосининг номи билан атади. Ёлғиз қизи 9 ўғил, 4 қизнинг онаси бўлди. Барини Назокат биби катта қилди. Невараларининг бешиги тепасида тонгларни шукроналик билан қаршилади. Ҳозир Навбаҳор туманидаги катта бир қишлоқнинг тенг ярмида Назокат бибининг невара-чеваралари яшашади. Ҳар гал мўътабар онахон яшаган бу қишлоққа борганимда қалбим қувончга тўлади. Назокат бибининг садоқатлари олдида бош эгаман.

Оила баркамоллиги аёлнинг уқувию чеварлигига, саранжом-саришталигига боғлиқ. Шу ўринда Жиззах вилояти Зомин туманидан муҳарририятимизга мактуб йўллаган Меҳринисо Ниёзованинг фикр-мулоҳазаларини эътиборингизга ҳавола этсак.

«...Дунёда ҳар қандай одамнинг қалбида ҳам бир яхши тилак яшайди. Гап ана шу эзгуликни юзага чиқара олишда. Мен ҳеч ким ишонмаган кимсага кўнгил қўйдим. У ўртоқлари билан жанжаллашиб, қамалиб чиққан эди. Мен унинг ҳаётига ёруғлик олиб киргим келарди. Йўлимни пойлаганларнинг саноғи йўқ эди. Уларнинг барига отамнинг бойлигию менинг ҳусним керак эди. Мен эса ўша йигитга турмушга чиқдим. Ота-онам бадавлат, ўқимишли, элнинг олди бўлгани учун мендек беандиша қизларидан юз ўгиришди. Худди бева аёлдек қадрсиз, сепсиз узатишди мени. Мурожон эди эримнинг исми. «Ўғил кўрдик, ниятимизга етдик» деб ота-онаси шу номни қўйишган экан. Унга ишондим, «Дунёдаги энг яхши кишисиз» уқтирдим унга. Юрагидаги дардини ёрди, қамалиши тафсилотини айтиб берди. Суйганини ҳимоя қиламан деб ўртоғи билан уришган. Қизи эса бошқа йигитга турмушга чиқиб кетибди. Шундан одамларга ишончи қолмаган экан. Эримнинг синган ишончига тургак бўлдим. Икковлашиб меҳнат қилдик. Эрим ғишт қуйса, мен лой қордим. Уйлар қурдик, битта молимиз ўнта бўлди. Бир ўғил, бир қиз кўрдик. Ўзимиз яхши тўй кўрмаганимиз учун ўғлимизнинг тўйини яхшигина қилиб ўтказдик. Тўйга ота-онам ҳам келишди... Эрим ўқиди. Институтни тугатди. Бугун катта бир хўжаликка раҳбар. Унинг камолини кўриб, дил-дилимдан севинаман».

Меҳринисонинг мактубини ўқиб, оилани мустаҳкам тутиб турувчи устун — аёл муҳаббати, ақл-заковати эканлигига яна бир бор ишонч ҳосил қиламиз.

Оила муққадас каъба. У икки кишининг қўли, икки кишининг дили, ширин тили, ақлу фаросати билан қурилажак иморат. У меҳр-оқибат, садоқату вафо билан сайқалланиб, чирой очиб боради. Бунинг учун аёл фидойилиги, эркак садоқатию, лаёқати керак. Хотиннинг эрига ҳамдард, ҳамфикр бўлиши, у бошламоқчи бўлган яхши ишларга хайрихоҳ бўлмоғи, кези келганда савобли ишларга даъват этмоғи лозим.

Сизга ҳикоя қилмоқчи бўлганим тезгузарлик (Шофиркон тумани) бу бокира аёлнинг исми Маҳзуна ая эди. Аҳду паймон қилиб эрга тегмаган бўлсалар-да, турмуш ўртоқларини ишончли паноҳ деб билар, унга содиқ эдилар. Рўзғорларини чинни-чироқдек тутар, эрлари олиб келган насибани нес-нобуд қилмай, болаларига луқмаи ҳалолдек тутарди. Эрлари бахтиёр эди. Аммо у ношукурлик қилди. Қишлоқдаги муниса аёли билан беш фарзандини унутиб, шаҳардаги бир қизга уйланди.

Паноҳсиз қолган ая бошига ор-номусдан зирх кийди. Отасиз қолган тўрт ўғил, бир қизни ҳам она, ҳам ота бўлиб суяди. Кундузлари далада кетмон чопса, кечалари кашта, қўшниларга чопон тикди. Аямиз нафақат чевар эди, илм маърифатли аёл эди. Узун кечалар болаларини қабатига олиб, эртаклар сўзлади. Унинг эртакларида ақл соҳиблари, меҳнатсевар, мард ўғлонлар ғолиб эди. Тўрт ўғли ҳам меҳнатсевар бўлиб улғайди, аямиз барини ўқитди. Отаси ташлаб кетганда қирқ кунлик қолган қизалоғи Маҳбуба ҳам муаллим бўлди. Аямизнинг ақл-фаросати билан тўрт ўғилга алоҳида ҳовли қурилди. Катта невараси билан эски ҳовлида яшай бошлади. Ойнинг қоронғу кунлари ўтиб, аямиз ёруғликка чиқдилар. Бир кун эшитсаларки, эри хор-зор бўлиб, мусофирхонада бетоб ётган эмиш, Шаҳардаги хотини бор-будини олиб, ўзини кўчага ҳайдабди. Ая ориятли аёл эди. Ўғилларига насиҳат қилди. Улар оналарининг сўзини икки қилмаслик учун отасини олиб келишди. Унинг аҳволи оғир эди, ўғиллари қанча елиб-югуришмасин унинг дардига дармон бўлолмадилар. Йўқ, отани дард эмас, номус олиб кетди. Гўдаклигида ҳимоясиз ташлаб кетган ўғилларининг меҳрибонликлари, ўзининг ночор аҳволи, муниса бир аёлнинг буюк қалби унга оғирлик қилди. Энг охирги нафасида ўғилларидан рози-ризолик сўраркан, аёлининг кўзига қарай олмади. Аямиз у кишининг гуноҳларини кечирсалар-да, эр ўзини ўзи кечирмади. Аямиз бир йил қора кийдилар. Маҳзуна аямизнинг бевафо эрларини кечирганликларини тушуна олмасдим. Бир кун бунинг сабабини сўрадим.

— Инсоннинг гуноҳини ўлчамоқчи бўлган сен билан мен ким бўлибмиз? Бизлар ҳам гуноҳкор бандалармиз. Ҳар кимнинг яхши-ёмонлигини фақат Яратганнинг ўзи ҳукм чиқаради. «Бандаларим, кечиримли бўлинглар», дейилганлигини ёдингдан чиқардингми?

Юқоридаги уч-тўрт қиссадан ҳисса шуки, оила шаъни-шуҳрати, бахту камоли учун кўпроқ, аёл жавобгар экан. Эркакни уйда ушлаб турадиган мўъжиза ҳам аслида болалар эмас, аёл экан. Шунинг учун ҳам аёлларимиз эркакларни ҳадеб меҳрсизликда айблайвермай, ўзларига, ҳаёт тарзларига назар солсинлар.

Тўғри, ҳозир аёлларимизга ҳам қийин. Турмушнинг кўпгина ташвишлари улар зиммасида. Айрим эркаклар турмушда қийналаётган хотинига ёрдам бериш ўрнига ўзига мос муҳит излайди. Ота билан бола, эркак билан аёл ўртасида шундан бошлаб жарлик пайдо бўлади. Ажралаётган ҳар бир оилада ота ёки онасиз қолаётган икки-уч фарзандлар бор. Биз катталар ҳар қандай ҳою ҳавасдан кечиб, мана шу синиқ кўнгиллар, бегуноҳ гўдаклар ҳақида ўйламоғимиз даркор. Нав-ниҳолларимизнинг кўнгли синиқ, қадди эгик бўлиб вояга етмасин. Миллатимизнинг чинордек бақувват илдиз отиши учун аввало оилалар мустаҳкам бўлиши керак. Юртбошимиз таъкидлаганларидек, «Ҳар қандай қалъа ичкаридан олинади. Демак, биз ичкарини мустаҳкам қилишимиз керак. Бунинг учун ёшлар қалбига юртга садоқат, катталарга хурмат, тарихга меҳр, келажакка умид туйғуларини сочишимиз лозим...»

Амина ҚОДИРОВА.

ЧИПҚОННИНГ ДАВОСИ

Бундан уч-тўрт йил илгари каминани ўзига устоз санаб, бор дарду ҳасрати билан ўртоқлашиб юрадиган укамиз маслаҳат сўраб қолди:

— Устоз, ёрдам қилсангиз. Ҳамма ёғимни чипқон босиб кетяпти. Ўтириш ҳам азобга айланмоқда... Докторларга учрашсам, мазь суртинг деб қоғоз ёзиб беришди. Лекин мазь билан битта жойдагини йўқ қилсанг, бошқа жойдан чиқяпти, лаънати... Бирор йўлйўриқ кўрсатинг!

«Шарқ» нашриёт-матбаа концернининг ҳовлисидаги ўриндиқлардан бирида тушки овқатдан сўнг гурунглашиб ўтиргандик. Чипқон дардига йўлиққан укамизга қандай маслаҳат беришим мумкин?

Мутахассис бўлмасам-да, хаёлан мулоҳаза қилдим. Зеро, кўпчилик эътиборидан асоссиз равишда четда қолиб келаётган бир улуғ муаллим борки, унинг йўлйўриқларига қулоқ тутган киши асло кам бўлмайди, энг чигал муаммоларнинг ҳам ечимини бемалол топа олади. Бу — мантиқ илмидир. Фан ва техника тараққиётидаги мисли кўрилмаган ютуқлар шунга олиб келдики, оддий мантиқ қонун-қоидалари деярли унутилиб, одамлар кундалик турмушда ҳам, ишлаб чиқариш билан боғлиқ муаммоларни ҳал этишда ҳам, касб-корга оид фаолият давомида ҳам, ижтимоий-иқтисодий масалалар таҳлилида ҳам аксарият ҳолда ё кўр-кўрона, ёки қандайдир назариялар, фикр-мулоҳазаларга таяниб иш тутадиган бўлиб қолишди. Натижада иш борган сайин чувалашиб, баъзи масалалардаги муаммоларнинг охири кўринмаяпти.

Бунинг оқибатида қанчалик бекорчи харажатларга йўл қўйилаётгани, ташвиш устига ташвиш орттирилаётгани, оилаларда асаблар таранглашиб, баъзан қўйди-чиқдилар юз бераётганини тасаввур қилишга қодир кишигина оддий мантиқ қонун-қоидалари паймол этилган жойда чинакам самарага эришиб бўлмаслигини озми-кўпми ҳис этиши мумкин.

Албатта, бу нарсалар хусусида мен чипқон дардига йўлиққан укамиз маслаҳат сўраган паллада ўйлаганим йўқ. Буларнинг ҳаммаси кейинги мулоҳазалар. У пайтда мен тахминан шундай фикр юритгандим:

«Малҳам тафайли бир жойда битган чипқон бошқа жойдан чиқаётган экан, демак, бу бутун тана билан боғлиқ хасталикдир. Бутун тана бўйлаб айланиб юрувчи нарса нима? — Қон, Бинобарин қон таркибидаги бузилиш тананинг гоҳ у жойидан, гоҳ бу жойидан чипқон тарзида кўриниш бермоқда. Шундай экан, чипқонни таг-томири билан бартараф этиш учун қонни тозалаш керак. Бу ишни гемодез олиб ёки бошқа бирор дори воситасида ҳам амалга ошириш мумкин. Лекин...».

Кейинги мулоҳазаларимни овоз чиқариб баён этдим:

— Афтидан, чипқон сабаби-қоннинг бузилганлигидир. Сиз мадорсиз ҳолатда бўлсангиз эди, қонни гемодез ёки бошқа бир дори билан тозаланса. Кучқуввати ўзида бўлган одам жисмоний машқлар, айниқса бир маромда югуриш орқали қонни юритиши керак. Ҳар куни эрталаб бир соат-ярим соат кўчада югурганингиз маъқул. Ҳафта-ўн кун ичида ўзгариш бўлмаса, келинг, бошқа чора излаб кўрамиз...

— Нафи тегармикан, устоз?

— Бу тўғрида дангал бир нима дея олмайман. Мен табиб ё доктор эмасман. Шунчаки оддий мантиқ тақозосидан келиб чиқиб маслаҳат беряпман...

— Майли, сизнинг айтганларингизни қилиб кўраман. Жуда қийналиб кетдим!

— Маслаҳат биздан, шифоси Аллоҳдан! — дедим мен.

Шу тариқа ажралишдик. Очиғини айтганда, ўзим ҳам югуриш машқлари чипқонни бартараф этишига юз фоиз кафолат беради, деб ўйламаган эдим. Лекин мўъжизани қарангки, бемор укамиз эрталабки югуришлардан кейин чипқон дардидан буткул халос бўлиб кетди.

Шу тариқа мантиқ илми қудратига яна бир карра ишонч ҳосил қилдим.

Шермуҳаммад ЙЎЛДОШ ўғли.

ҲУНАРМАНДЛАР МАСКАНИ

Соҳибқирон Амир Темур замонида қурилган, неча асрлардан буён одамларни ҳайратга солиб келаётган «Руҳобод» ёдгорликлар мажмуи эндиликда яна бир хайрли мақсадга хизмат қилади. Бу тарихий қадамжо Самарқанд ҳунармандларининг марказига айланади. Наврўз байрамига қадар бу ерда усталар учун етарли шароит яратилиб, улар ясаган буюмлар савдо-кўргазма зали ташкил этилади. Бу мамлакатимиз Президентининг «Халқ бадиий ҳунармандчилиги ва амалий санъатини янада ривожлантиришни давлат йўли билан қўллаб-қувватлаш чора-тадбирлари тўғрисида»ги фармони изчил амалга оширилаётганлигининг самарасидир.

Бугунги кунда вилоят бўйича 490 нафар уста «Ҳунарманд» уюшмасига бирлашган. Ёшларни ўқитиш, уларга касб сир-асрорларини ўргатиш бўйича еттита уста-шогирд мактаби ташкил этилган.

— Биз эндиликда Самарқанд миниатюра санъати, кандакорликни қайта тиклаш учун ҳаракат қиляпмиз, — дейди республика «Ҳунарманд» уюшмаси Самарқанд бўлимининг раиси Акбар Ҳакимов, — Вилоятнинг энг чекка қишлоқларидаги ноёб истеъдод эгалари маҳоратини намойиш қилишга кўмаклашяпмиз. Қўшрабод ва Нурободда жундан гилам тўқиш услубини кенг ёйишни режалаштирганмиз.

Ҳамза ШУКУРОВ, ЎзА мухбири.

АКЦИЯДОРЛАР ДИҚҚАТИГА!

Шароф Рашидов номли «Шўрчи дон маҳсулотлари» очиқ турдаги ҳиссадорлик жамияти ҳиссадорларининг умумий йиғилиши шу йил 27 март куни соат 10.00да Шўрчи шаҳри ун комбинати даҳасидаги корхона маъмурий биносида ўтказилишини маълум қилади.

КУН ТАРТИБИ:

1. «Шўрчи дон маҳсулотлари» ҳиссадорлик жамиятининг 1998 йилги иш якуни натижалари тўғрисида.
2. Жамиятнинг молиявий-хўжалик фаолияти тўғрисида.
3. Тафтиш комиссиясининг 1998 йил якуни бўйича ҳисоботи.
4. 1998 йил якуни бўйича аудиторлик хулосаларини тасдиқлаш ва йил якуни бўйича дивидентлар тўлови ҳақида.

КУЗАТУВ КЕНГАШИ.

«АЛАН СЕРВИС» АЖ

барча турдаги

тракторлар

эҳтиёт қисмларини

таклиф этади

Дўконимизда ҳамиша Т-28, МТЗ-80, «Алтай» ва бошқа русумли тракторларнинг 500дан ортиқ эҳтиёт қисмлари пул ўтказиш йўли билан сотилади

Манзил: Тошкент шаҳри, Жарқўрғон кўчаси, 43-уй. «Сельхоззапчасти» дўкони. Телефон: (3712) 96-63-21.

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи Суннатилла САЙДАЛИЕВ

Таҳрир ҳайъати: Ислом БОБОЖОНОВ, Расулмат ҲУСАНОВ, Маҳмуд МИРЗАЕВ, Эркул ЗИКРИЁЕВ, Баҳром НОСИРОВ, Олим АТАЕВ, Темур ҲОШИМОВ, Мансур СУЛТОНОВ, Жамшид САЙФУТДИНОВ, Пўлат КАЗИЕВ, Обиджон ҒОФУРОВ (масъул котиб), Шермат АЛЛАМОВ.

МУАССИСЛАР — Ўзбекистон Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги, «Ўзпахтасаноатсотиш» уюшмаси, «Ўзмевасабзавотузумсаноат» холдинг компанияси, Агросаноат мажмуи ходимлари касаба уюшмаси Марказий Қўмитаси.

ҲОМИЙ: «Ўзқишлоқхўжаликтаъминоттузатиш» давлат-ширкат қўмитаси

«Қишлоқ ҳаёти» — «Қишлоқ ҳақиқати» газетасининг вориси

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, ТОШКЕНТ, МАТБУОТЧИЛАР КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР, Муҳаррир ўринбосари —1-33-44-43, 1-33-16-27. Масъул котиб — 1-33-09-93. Деҳқончилик бўлими —1-36-54-51. Ижтимоий ҳаёт ва адолат бўлими — 1-36-56-30, Иқтисодиёт, тадбиркорлик ва чорвачилик бўлими 1-36-54-51. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими —1-36-56-36. Ахборот ва спорт бўлими — 1-36-56-25. Шикоят ва хатлар бўлими — 1-36-54-52.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

Рўйхатдан ўтиш тартиб рақами 00006. Буюртма Г— 093, ҳажми 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А-2. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди 20.00